John Carter Brown
Library
Brown University

West-Indianisk Reese-Beskriffning/
Från åhr 1639. till 1645.

Ifrån Amsterdam till St: Joris de Mina, itt Castell i Africa:

Förrättat och beskrefwin
Aff
Michael Hemmersam/ Borg: uthi Nurenberg.
Och nu in på wårt Swänska Språåk förwänd och Tryckt/
På
Wijsingzborg/
Aff Hans Hög-Grefl: Nådes Hr: Rijkz-Drotzetens
Booktryckiare thersammastädes/
Johañ Kankel.

Anno M DC LXXIV.

Gunstige Läsare!

Hwad Nytta/ Gagn och Fromma/ anseenlige Reesor/ som med Förstånd anstälte och förrättade warda/ med sig föra/ thet gifwa lärde och wälförsöckte Måns Exempel/ nogsampt tillkenna; Hwilcke förmedelst theras wijda Omfarande/ uthi åthskillige så=wäl Christne= som Hedniske Länder och Rijken/ hafwa sig een besynnerlig Förfarenheet/ om hwariehanda Nationers och Folckz Natur/ Arth och Egenskaper förwerfwat/ och ther med mycket Fruchtbarligit både på een och annor Orthi Werlden uthrättat: Ehuruwäl många orätteliaen mehna/ thet slijke Reesor/ med then Frucht och Nytta/ som till mehnige Bästas befrämjande något mände skaffa/ icke så synnerligen sammanfogade äro. Med thesse året beskaffat/ lijka som een wäl=klingande liufflig Music/ then ändoch mången fast gerna anhörer/ så händer det lijkwäl under tijden/ att een Midas och offta ther till kommer/ hwilcken een Säckepijpa fast bättre behagar/ emädan theß ofatte Liud och Skråål/ honom uthi öhronen fast liufligare infaller; Hwar igenom then herlige Musiken/ sitt tillbörlige Loff och Prijß/ bör hoos the Förståndige/ åntå icke förlora

eller mista. Åfwen så wore ey heller tillbörligit/om een konst-
rijk Måhlare förfärdigade itt besynnerligit Konst-stycke/det
hwar Man gerna åstundade see/ och ibland andre åskodare/
theßlijkest een Momus ther fram-kommo/som aff infödd Wan-
art thet samma lastade och förtalde/ at theß i så måtto här
öfwer giorde Omdömme/ skulle förmå/ then dyra Måhla-
re Konsten/ uthi något förkleena. Man lääs och uthaff
Historier/ huruledis tå eengång några små samman-leek an-
de Piltar/ hade fått Keysarens Heraclij Beläte/(som stådo
på then eena-/och på then andra sijdan/ huru han sätto på
een Wagn/) och ther med fördrefwo sijn Leek/ kommer een
serdeels Persohn (som doch icke heller wiste hwad det war) och
för een halff Rijkz-daler detsamma sig till handlar/ sampt
för 30. Rijkz-daler thet åther till een annan försällier/ för
hwilcket Beläte een Holländare igen gaff 300. Rijkz-daler/
och ytterligare uthaff Hertigen aff Florentz 7000. Chroner
härföre bekom. S:ti Johannis Baptistæ Doop/ wardt ock
i lijka måtto för 7. Styfwer/ uthi Printzens aff Orangiens
Hoff kiöpt/ och för 3000. Gylden igen borthandlat.

Såsom nu alle thesse Kiöpare och Sälljare/ förstode
inthet lijka/ hwad thesse Stycken hade at innebära eller be-
tyda/(oanseedt sombliges i så måtto berömlige Nijtälskan/
uthaff wrångwijse Menniskior kan blifwa till wärsta uth-
förd) och lastat/at man sine Medel således illahaar anwänd
och anlagt; Altså skeer ock/ när man widrige Omdömmen
fattar/om the Reesor/ med Dygd/ åhra och Beröm förrät-
tas/

tas; Och icke således anställte blifwa/ som een förnehm/ lärd Man uthi Nürenberg om een sijn bekandte Wän berättar, hwilcken uppå hans Begäran/ at få weeta/ hwad för wijsse och lärde Män/ wid hans Wistande uthi Rom/ woro ther i Flor och Beröm/ hafwer detta misshagelige Swar gifwet:

Quot Cœlum stellas, tot habet Roma puellas.

Det är:

Här är så många Piger skåår/
Som Stiernor man på Himlen seer.

Förutan thesse/ äro och många som aldeles willja ogilla the Reesor/ man uthi fiärran affslägne Land/ till Barbarer/ Hedningar och Othristit Folck anrättar/ föregifwandes/ thet hwarcken Dygd/ Skickeligheet/ heller några synnerlige Slögder/ ther städ till at läras; hwilckas således fattade falska Inbillning/ fogeligen bemötes med then Wijsse/ och hoos Persianerne högt-berömbde Lockmannes gifne Swar/ uppå några honom förestälte Frågan och Spörßmåhl; Aff hwem eller hwadan then stoora Wijßdom och Skickeligheet/ han fans med begåfwat/ honom wardt tillfallen: Nembligen uthaff the Oklooke och Oskickelige; Ty alt hwad han såg them illa anstood och klädde/ thet flydde han.

Then berömlige Werldz-wijse Pythagoras företog een Reesa in uthi Egypten/ Indien/ Persien och Grekeland/ alt till then ända eenkannerligen/ at han hoos the Olärde och Owijsse

Owisse Hedningar/ något thet nyttigt wore/ fatta och begripa måtte. Galenus uthaff skiöne Skrifftet Nampnkunnig/ sparde ey heller sijn Möda och Omack at giöra sig Natursens Heemligheet uthi Smyrna/ Corintho/ Alexandria/ Syrien/ Egypten/ sampt på Öyarne Lemno och Cypern bekandt och kunnog. Huru många höga Hufwuden aff Werldzens sioore Magnater/ skulle gerna peregrinera och wandra/ om the för sine Rijkers och Regimenters sampt Undersåtares Wällfärd skull/ på något sätt/ måtte komma ther med till rätta/ ther på hafwer man uthi Werldzlige Historier/ ibland andra/ itt märckeligit Bewijss/ hurulunda Keysar Traianus/ tå han Kriget emoot the Parther/ med Möda och Beswär hade uthrättat/ och warde till Wärcka/ och wille låta besegla Oceanum, theß Lägenheeter till förnimma och uthspana/ och bleff warse några tillpyntade Fahrkostar och Skiep/ hwilcka sig ährnade åth Indien/ hafwer Hierteligen ondskat/ at hans ålder/ Liffz krafter sampt swåre Regementz-syssler hade medgifwit och tillåtit/ huru gerna han wille tå begifwit sig ock med uthi Sälskap/ och om Lägenheeterne ther sig ehrkundigat. Thet är ofehlbart wist och oryggeligit/ at then som älskar Wijssdom/ Klockheet och Förstånd/ kan then lära/ öfwa och idka/ ehwar man hälst kommer i Werlden; Men then som ingen Ting skiöter/ nogar eller wårdar/ blifwer effter Latiska Ordelaget Johannes in eodem, fast han med the Lärdeste i heela Werlden omginges.

)(iij Och

Och effter hwar man icke hafwer Lägenheet och Tillfälle at företaga wildlöfftige Reesor / bort till så fiärran från oß belägne Ohrter; The lembwål / som Medel ther till hafwa / passa icke stoort på / Jooten öfwer sitn Födelseohrts Gräntsor / wijda uthflyttia; Hwarföre och ibland then Brist wärt Swenska Språk / uppå slijke Materier lijder / förmeenar jag icke uhr Wägen at wara / det man söker skiöne Reesebeskriffningar / befordra till Prånt / på det både the som Medlen till sådanne Reesors uthrättande brista och fehla / må hafwa något ibland at förlusta sig uthi / så ock the andre uthaff slijke Bökers Läsande / upmuntras och beweekas / uthi theras Footspor at träda / som igenom ingen Fahra / Möda eller Beswär / hafwa sig ifrån sådanne Reesor affskräckia låtit / och således medelst Werldennes Besichtigande / och ther aff flytande Kundskap / om theß margahanda Beskaffenheeters upröyande i Dagz-liwet / åstunda thet meeniga Bästa / och sitt Fädernes-Landz Fromma betiäna / sampt ther igenom förwerfwa sig oddelige Namn och Gunst både hoos Höge och Läge: Men besynnerligen the stoore Underwärck betrackta / hwilcke hoos the wilde och grofwe Hedningar GUDH serdeles låter förmärckia; Sampt GUDH Alßmächtig innerligen tacka / som theße wäre Tijder ifrån the Hedniske Styggelser och Blindheet / uthi hwilcken wäre Förfäder fordom-dagz hafwa warit mycket diupt inwefwade / haar uthaff Gyddommelig Nåde fråbst och befrijat: Ty all then Hedniske Widske-

pelse

pelse och Affgudadyrckan/som uthi thenne Book beskriffwes/ är tilförna uthi humblinde Heedendommen/wid Upsala/ äfwen så swår och groff idkad och drifwin/ at then Fädernes-Landsens Historier här om läås/ må therföre hitsna och fasa/ tämwäl the Tijders åländiga Tillstånd / aff Hiertat högeligen medynckia och klaga.

Thenna Wäst-Indianiska Reesa / som iag nu effter mijn Nådigste Grefwes och Herres Hr: Rijks-Drotzetens / Högborne Grefwe Peer Brahes/ etc. Nådige Godtfinnande/ haffwer effter mitt enfaldiga ämpne och then ringa Kundskap iag haffwer uthi Swenska Spräcket/ mig företagit uthaff Tyskan in på detta Tungamåhl förr ända/ är uthaff een berömlig Guld-arbetare i Nurenberg/ Michael Hemersam benembd/ uthi 7. åhrs tijd fullbracht; Hwilcken med besynnerlig Flijt och Achtsamheet/ haffwer grant och noga anmärckt och uptecknat/ hwad han under thenna widlyfftiga Reesa/ haar seedt/ hördt och förfarit/ Hwilcket ock sedan på några Förnämbligas Begiäran i Nurenberg är först effter hans Död på Trycket i Dagzset kommit. Förnimmar iag nu/ att detta mitt ringa Enfaldiga Wärck bliffwer hoos een och annan till bästa uptagit och uthtydt/ (Ehuru iag nu/ när man läås det igenom / förnimmer många Ord / här uti wara/ som uthi itt och annat något affbryta / hwilcket sig uthaff mijn Okunnigheet i Spräcket haar förorsaket) så tänckar iag lijkwäl, mz GUDz Hielp/ i sinom

Tijd/

Tijd / ced iag förmodar mig uthi Swänska Tungomåhlet något färdigare wara / Konungariketz Siams / uthi Asia belägit / Beskriffning / emådan ther uthinnan många underlige Ting förmålas; och hwad elliest kan aff slijke Materia sig skicka ther till / låta här uppå följa / hwilcket iag hoppas / skall icke allenast wara lustigt och angenehm / uthan ock nyttigt och gagneligt till at läsa: På det the som förstår icke Latinske Språket / kan ock blifwa något i sådanna Historierne bekiänte / och hafwa något at roo sig med; Och rätesinnige Läsaren / i medler Tijd / befaller GUDI Allsmächtig. Aff Wijsingzborg / Anno 1674.

J. Kankel, Wolgast:
Pomer:

AHr effter wårs HERRES JESV CHRISTI Födelse 1639. then 6. Augusti/ är jag Michael Hemmersam/ Gull- och Pariser-Arbetare ifrn Nörenberg/ något åhrligit till att see och förfahra/ i then Hel: Trijfaldigheets Nampn/ ifrån Amsterdam till Täxel affseglat/ och ther-sammastädes på itt stoort Skiep Cameel benämbdt/ kommen; Ther wij nödgades några Weekor att ligga stilla/ och förwänta godh Wind.

Oanseedt thenna öön Täxel icke är långt ifrån oß/och therföre nogsampt kunnigt/emådan som många Skiep reesa dijt/ och ther ifrån hijt igen. Ty på then tijden lågo ther wid 80. Skeep som wille till Swerige/ Danmarck/ Hamborg/ Wåst- och Ost Indien/ och till andra flere Orther; Så måste jag lijkwäl bekänna/ att thet är understundom een fahrlig Orth: Ty i stoor Storm och Bläst förgåås ther många stätzliga Skeep/ så att hwarken Menniskior eller Godz kan blifwa salveradt. Förty wij måste (så länge wij wore ther/) stadigt liggia för Anckar.

Then 1. Octobr: fingo wij Siö-Wäder. Men effter the ädle Herrar aff Wäst Indianske Compagniet hade tagit stoor Skada och Bekostning ther aff/ om wij skulle längre legat stilla. Och woro the ån rädda för större Storm och Fahra. Så ginge wij samme Dagen i Gudz Nampn till Segels. Skepet war 200. Last stoor. Capiteinen war benembd Hans Claſſon från Tyrckherdam i Holland/ een Mann aff 70. åhr/ hwilcken sin mästa Tijdh hade förnött på Siön. Köppmannen som wij hade hoos oß/ han hette Jacob Rieghaber/ bleff sändt för een Vice-General till Wäst-Indien. Wij woro 70. Man/ hade med oß 26. Metall-stycken som skuto 6. 8. och 12. Skålpund; Och twå små/ som stodo på Styrmans Cajuta till een Defenſion, om thet så hända/ att Siö-Röfware mötte oß; Eller (som thet mångegånger skeer/) att Turcken wille taga oß till fångz/ så bliſwa sådanne Stycker med Mußquete-kuulor och Hagel ladde/ och brukas icke/ för ån när Fienden hafwer några aff sitt Folck kastat på wårt Skep/ tå göra the sådant gaan/ att många måste liggia på Ryggen.

Thet förste Landet som wij fingo see ifrån Holland uth/ war det Flanderske Reveer/ och som somblige meente/ Oynkyrcken och Gråfwelingen. Wij sågo och Engeland på then Högra- och Franckrijket på then Wänstra Handen; Och som the säye/) är på thetta

thetta Ruumet icke meer ån 4. Miilar emellan begge Konungariiken. Ther seglade wij mitt igenom/ och fingo tå see Spanske Hafwet/ hwilcket stoora och höga Wägar upkastade. Ther efter såge wij 2. stoora höga Berg/ hwilcka wore fulle medh Buskar och Stubbar/ så att the wore liika een stoor Skog; Thet eena bleff kallat Sitolis, thet andra Natolis. Wij hade på Landet inthet till att beställa/ther före lemnade wij thet på then wänstra Handen. Een tijd ther effter sågo wij itt högt spitsigt Berg/ hwilcket bleff kallat Canaribick; Skipparen sade / Wij hade ännu 50. Miil dijt/ såsom han igenom sitt Instrument sådant uthräcknade/ som war een lång Staaff/ (then han kallade een Boga/) han war fyrkantig som een Alln / fram på Enden war itt fyrkantigt Bräde/ i det samme är itt diupt Hohl i Kiäppen / som är med Ziffrer affmåten/ sättia thet hårt in till Kinnerna/ och see med eena Ögat igenom samme Hohl; Men sådant skeer alt om Middagztiman/ tå wijsar honom Soolen ther igenom samma Tahl/ att man sedan igenom flitig Uthräckning/ och aff theras Böckers Underrättelse / som the hafwa hooß sig/ kunna säga/ hurumånga Grader och Miilar hijt eller dijt är. Canariij Foglar skola hafwa uhr detta Landet sitt Ursprung och Nampn. Ther wårar mycket Socker/ Wijn/ och annan skön Frucht. Och boor [illegible] Spa-

Om the 2. Berg Sitolis och Natolis.

Itt högt Berg Canaribick.

Canarij Foglars Ursprung.

nijr och Portuzijser/ som drifwa ther een stoor Handel. Några Wägahalsar hafwa sig dristat i Fordom-tijd/ att bestijga detta Berget/ men ingen aff them som sådant giorde/ är kommen till bakars igen. Och efter wij hade ock inthet till att göra på detta Landet/ så begofwo wij oß på wilda Hafwet igen/ och finge snart åther see Landh igen/ hwilcket kallades Desperen.

Landet Desperen.

Det war nu 5. Wekors tijd/ att wij icke hade någorstädz Landsteget: Tijden war allom lång/ Wij ropade till GUDH/ han wille gifwa och förlåna oß fogeligit Wäder och een skyndelig Reesa. I then 6te Weeka sågo wij Landet Capoverde. Hwart åhr blifwer itt Skepp sändt dijt/ till att drifwa Köpmanskap med Mortanerne.

Capo Verde.

Ther ligger itt Castel eller Fästning på detta Landet uppå itt högt Berg/ upbygd för Mortanernas skull/ till at twinga them/ när the rebellera wille. The hade nyligen ther sammastädz giordt alarm/ och alt hwad ther war aff Christen Folck/ i hiäl slagit; Somblige som kunde undfly/ frälste sig i Skogen. Nu war itt Skepp med oß i Fölie/ brokade Koon benämbd/ som war med något Folck sändt dijt till att förstärcka Guarnisonen ther sammastädes/ tå the nu komme på Landet/ och the i Skogen finge det weeta/ befogade the sig till them/ och gingo så till

Een Fästning till at twinga Mortanerna ther med.

Caste-

Castelet. Tå Morianerne thet förnummo/ togo the alt hwad the kunde bära med sig/ och flyttе in i Landet/ att man icke kunde gripa them fast. Thenna Guarnison hafwer man så länge aff andre Skeep proviantеrat/ till theß the giorde Freedh med the Morianerne.

Skepparen på Skeppet Gröningen/ een Man aff hög ålder/ som och sammastädes hade mist sitt öga/ effter han war skutin aff een Morian mz een Pijl/ sade till oß/ att i samma Cust/ aff Campen benembd/ som är mycket stoor/ komma många Skeep ifrån Franckrijke och Engeland dijt/ som förstå Portugisiska Språket/ (ty the måste Jnwånare äro Portugisser/) att handla ther/ hwilken består uthi Oxar och Buffels-Huuder. Han sade och att Storckarna sig om Winteren ther i stoor Myckenheet uppehålla/ det han hade sielff med sina ögon seedt; Ty här begynnas the Africaniske wärme Landen. Här war och samma tijd/ tå wij woro ther/ een öfwermåttan stoor Heeta. Storckorna hwart the uppehålla sig om Winteren.

Det är mycket fahrligit ther på Landet. Ty Morianerna äro itt falskt Folck/ och mycket trooslöst: När man kommer på Landet/ måste man giöra stoort Arbete/ ty alla Wahror måste man förwahra i stoora Gropar i Jorden; Wij hade något Folck med oß aff then brokota Koon/ som för Pro- Wahrorna förwahras i Jorden.

wiantz-Mangel hade sig begifwet på wårt Skeep/ The seglade Capo verde förbij. Tå wij nu thesamma hade lefwererat på theras Skipp igen/ (undantagandes een Dräng/ som bleff qwar hoos oß/) togo wij wår Bååt in i Skeepet/ och kommo icke heller här till Landz/ uthan wij bodo them Fahra-wäl/ och seglade i Gudz Nampn fort.

Mangel påferskt Wattn.

Thet war nu i then siunde Weekan/ tå hade wij stoor Mangel på friskt Wattn/ så att wij Bergefisk måste koka med Siöwattn: Tå wij nu sådant gofwo Capitainen tillkänna/ bleff han mycket förfåhrat/ emådan han war rådder at Skiörbug/ hwilken fördårfwar heela Kroppen/ skulle komma ibland Folcket. Therföre så blefwe wij eense med hwar andra/ att segla till Landz; Men tå wij kommo närmare till Landet/ mötte oß een Bååt med några Persohner/ som wille undfågna oß: Tå wij hade giord thet samma/ och frågat them om theras Tillståndh/ berättade the oß; Att the war ifrån Amsterdam affseglade/ med Befallning att gåå till Ost Indien/ men effter the hade på Wägen/ liika som wij/ fåt Mangel på Wattn/ hafwa the satt sig före/ att wända sig och dijt/ och förfriska sig. Hafwa förthen skull seglat

Skeep-brätt.

nära in till Landet/ i then Meening/ att ther skulle wara diupt nog; Men för än the försågo sig thet/ hafwer Styret baak wid Skeepet stööt på Grundet/

så att

så att heela Skeepet brast i tw/ och bleff på Grundet sittiandes. I sådant ynckeligit Tillstånd/ hade the strax twå Båtar med Folck till Landz fördt/ som med Morianerna måste accordera/ att the fingo Loff att upslå Hydder och Tjäld/ ther the kunde förwahra sitt Godz/ (ty måste-parten war behållet/) och om Nattetijden i them sofwa/ hwilcket ock them bleff efterlåtet/ emådan the sielfwa hade seedt/ uthi hwad Lijffz-Fahra the hade warit.

The låte oß see Skeepet/ som 300. Last stoor/ och i Wärde öfwer 3. Tunnor Guld/ ther hade warit 300. Man på; Men tå wij kommo till them på Landet/ woro öfwer 40. Mann döde/ och the andra måstedeelen lågo aff Froßan och Bloodtsoot swåra siuka/ så att wij hade stoor Medyncken öfwer them/ ty the måste Maat och Dricka aff Morianerna till sig handla/ emådan allt theras Prowiant war aff Siöwattnet heelt fördärfwat/ att the icke kunde det aldraringaste åthniuta ther aff. The måste gifwa Morionerna Coraller/ Knijfwar/ hwijt Kläde och andra Wahror/ ther med the wunno Gunst och Benågenheet hoos them/ in till theß andre Skeep och Ordre kommo till them/ hwilcket the hwar Dag förwäntade/ emådan the hade strax aviseerat sin Olycka till Holland. Ther effter så wijste the wår Bäät then rätta Leeden/ som wij sedan skulle hålla oß wid.

När det så gåär till/ så är det ynckeligit.

The som boor wid Helfwetit/ måste kalla Fannen gunstige Herre/ säger man i Ordspråk.

Alt-

Altså seglade wij effter theras Underrättelse/ och funne/ jw närmare wij kommo Landet/ jw diupare Grund/ och wår Capitain war swårligen rådd/ att Skeppet skulle röra Grundet: Men effter Natten oß öfwer föll/ tördes wij inthet drista oß wijdare/ uthan kastade uth Anckar.

På thenne Öön Solions, låg een Köpman aff Wåst Indiske Compagniet dijt sånd/ stadigt till att handla med Morianerna ther på Landet/ tå tog wår Capitain mig med 11. Mann/ jämpte 2. Morianer/ på then minste Bååt/ och seglade så till Landz: Men effter det war mycket mörckt/ och wij öfwer 3. Tijmar hade farit omkring/ och inthet kunde weeta/ hwarest wij skulle sättia till Landz/ intill wij på wåra bägga Morianers Skrij fingo Swar; Att ther bodde een Englisk Köpman/ och sporde oß till/ hwad wij wore för Folck/ hwilcka/ så snart the hörade/ att wij woro aff thet Wåst Indiske Compagniet ifrån Holland/ och söckte sam̃a Köpmañen/ tå fingo wij Swar/ att wij skulla komma till Landz/ att the kunde gifwa oß rätt Berättelse ther om: Uptände och strax Eeld på Landet/ att wij kunde see/ hwart åth wij skulle hampna/ ther och Köpmannen mötte och undfägnade oß på det aldrawänligaste; Låt oß gifwa Maat och Dricka/ beställte och några Morianer/ som wår Bååt wachta skulle/ att wij icke måtte lijda någon

Effter Olyckan följer Glädie.

Skada

Skada genom Tiufwerij/ hwar på Morianerna äro Måstare.

Huuset/ hwaruthinnan wij wore/ hafwer han för sig sielff bygdt/ och han låtit bära fram Mattor/ på hwilcka wij skulle sofwe. Om Morgonen förde oß samma Kiöpman een fierding Wägs in i Landet till friskt Watn/ ther lät han oß see een Morianſk Konung/ som war een gammal grå Man/ lång aff Persohn/ gick Barfottet och hade een lång Kiortel på sig/ såsom the andra Morianer; Hans Wåning war när intill Köpmans-Huuß/ hwilcket han oß och sedan lätt see. Hans Säng war inthet annat än bahra Mattor: Han gick/ åth och drack med thenna Kiöpmannen. Theras Tungomåhl war Portugisiſk/ men Dricken war Frantzöſkt Wijn med Watn blandat. Han lät giffwa oß Palm-Wijn till att dricka/ hwilcket är heelt hwitt/ smacker såsom thet färſk Witnet i Tyskland; Wäxer sammastädes på höga Träån/ såsom Gran hooß oß/ När the wille hafwa sådant Wiin/ så binda the med itt Reep een Stoop eller Kanna på Stidan/ (Morianernas Kalla thet Soopet Byth) stiiga ther uz uppå Trädet men icke rät upåth/ uthan på snedh/ såsom man går een Windtrappe upp/ ther binder han Stopet faſt wid Trädet/ bohrar ther uthi itt Hohl/ och sticker itt liſtet Röhr ther uthi/ tå dryper så sachteligen Witnet i

Morianers Konung och hans Klädebonat.

Palm Wijn.

Stoopet eller Kannen. Tijden/när som Kannen kan wara full/weeta the wist/så hämptar han then på förriga Sätt neder igen. The tappa icke mehra/än the förmeena strax till att sälgia eller drickia / och är det icke liufliget till at dricka/uthan then första dagen: Ty när man will gömma det till then andra dagen/så blifwer det suurt/hwilket med Träens Högd gaff oß stoor Förundran/särdeles när wij komme högra up i Landet/tå fingo wij int het mehra see sådanne höga Trään.

Palm Wijnetz Egenskap.

Ther wäxar ock Lemonier / så stoora som itt Meñiskia Hufwud/men när man skeer them i sönder/finner man icke mehr än een Näfwa stoor god Safft ther uthiñan/ det andra är hwijt och toor / hwilket/ (såsom the säya)skal och wäl wara hälsosampt till att äta/men thet smacker icke wäl. Tå wij nu effter wår Meening oß länge nogh ther hade uppehållet och förfriskat / och wij tycktes lijka som wij wore i Europa igen. Ty wij wore nu effter 7: Wekors tijdh först kommen eengång till Landet/så toge wij nu itt wänligit Affskeed/ och tackade för allt wäl-bewijste Godheet: Tå wij nu komme på wårt Skeep/och förtälde hwad mycket godt oß war aff Morianerne bewijst/tog wår Capitain then stoora Bääten/och foor dijt som then Ostindianske Köpmannen bodde. War och till Fredtz att några aff oß med then mindre Bääten måtte och fara dijt/till att försörga oß med alla handa Frucht/

Stoora Lemonier men ther är listet godt uthinnan.

intill

intill wij kunde komma till Gvinea. Men om Mohrerna räckte på oß/och wille icke låta oß få Frucht/ så skulle wij wara stilla/och icke taga något med wåld/ på thet wij icke gofwo them Orsack/at försambla sig emoot oß/och slå oß ihiäl/Hwilcket ock wäl wist hade skeedt/om wi icke hade hållet oß effter Ordre. Förty tå wij kommo till Landz/och gingo in i Skogen att leeta effter Pommerantzer och Limonier/ och hade alloreedo upfyllt några Säckar/som wij hade hooß oß/tå funne the oß/och komwo fram/med stoor Skrij och Roop/hwilcket oß gruf weligen förskräckte/tänkte och icke annorledes/ändet skulle wara wår sijdsta dagh/emådan som wij icke det ringaste Gewåhr hooß oß hade/ther till med/så woro the andra med Capitainen gångna till Kiöpmans-huuset/hwilcket war långt ifrån oß. Men tå nu Mohrerna kommo närmare till oß/gofwo the till känna/att wij skulle lägge nåder/hwad wij hade i Säcken/och twingede oß/ att wij måste gå med them till theras Konung. Men till wår största Lyckan hände det sig/att hwar Kiöpman war hooß Konungen/till att handla med honom om Elephantz Tänder. Tå wij honom förmälte/hwad skeedt war/gaff wår Capitainen Konungen några Alln hwitt Klådhe/tå slickadhe han på wårt Skeep alla handa Frucht. The handla ther sammastädes icke med Penningar/hwarcken aff Sylfwer eller

Så skulle wij och lefwa effter Guds Ordre/ at den Helfwetes Mördaren finge icke Macht att slå oß ihiäl.

Mutor och Skänker kunna giöra mycket.

Guld

Guldh/som the oß sielfwe sade/att een Morian fick eengång een Ricktzdahl: hefde honom till Muñen och beet ther på/meenandes thet war någon Spiiß. Tå wij nu wore friisagde aff Konungen/upfylte wij wåra Watu Kårill med Watn/hwilket uthaffitt högt Berg näderflöth på een tholig Steen/hwarest wij det med Läderämmar igenom een Tratt kunde ösa i Tonnen. Ther stodo mångas Nampn/ som ther wore bleffne döde/i Tråån inskurne.

Effter wij hade nu upfylt wåra Kåril/ och begofwo oß till Skepet igen/ komme några Mohrar/ och brachte allehanda Frucht dijt/ som the wille byte med oß/ Men effter wij wäl wiste/att wår Capitain hade een stoor Myckenheet aff theras Konung till sig handlat/ wille wij icke köpslaga med them/ hwar öfwer the blefwo så Wredefulle/ att the kastade all theras Frucht i Siön; Men somblige affoß begofwo sig i then mindste Båten/ och salverade mycket/ som wij brachte i wårt Skeep/ altså att wij hade nu wäl Forfriskning hooß oß. Wij förnötte 8. Dagars Tijd therssammestädes; Och togo Vnder-styrmannen och Köpmañen/(hwars Skeep nu war förgången/) på wårt Skeep/ effter the hade Lust åth Guinea. Theras Skeppare och Capitain/ sampt Skepprens Son/ blefwo ther begraffne/effter the aff Förskräckelse/ tå Skepet rämnade sönder/ wore blefne döda.

Mohrar/ na kasta theras Frucht i Siön/ effter ingen wille köpslaga med them.

The hade Förskräckelse nog till Döden.

Men,

Men thet andra Folcket bleff ther gwar/ wäntandes Skeep och Hielp ifrån Holland. Altså drogo wij up wärt Anckar/ och valedicerade thenna mycket Folckrijka Ön Solions, på hwilcken många Konungar residera/ som doch itt miserabelt lefwerne föra.

Men när wij komme rätt högdt up i Hafwet/ bleffwo wij alle/ (som ther hade soffwit på Landet/) aff thet Landz-soote och then onda Lufften/ som ther grasserar/ siuka/ then eena aff Frossan/ then andra aff Blodgång eller annor Siukdom; Tå wij nu några Dagar hade hållit uth åth Siön/ så att wij neppeligen kunde see Landet/ kommo många Mohrar med små Fahrkoster till oß/ som gofwo tillkänna/ att wij på 30. Mil woro nähra itt Land/ som the kalla Qua-qua-Cust; Och tå the närmare till oß komme/ ropade till lika qua, qua, hwilcket bemärckar så mycket som Wälkommen/ Wälkommen. Men lika wäl trodde the sig inthet/ att töras komma på wärt Skep/ uthan öste Wattn med Händerna uthur Siön/ och läta thet drypa i Ögonen: Tå Folcket på wärt Skep sådant sågo/ (som wiste theras Ceremonier/ och hade tillförenne warit ther/) giorde the sammaledes/ hwilcket the hålla för itt Wänskaps-Teckn/ att the töras komma till oß/ hwilcket the och giorde/ och brachta på wärt Skeep många Elephantz-tänder/ sampt allahanda Frucht och Palm-wijn: Och köpte wij

Qua/qua: Cust.

Hurtt Mohrarna bedia een wara Wälkommen.

te wij mycket aff thet hwijta- och bláſtrijmte Boom-
uls-Lárofft/ ſom the och wij kálla Cattun/ hwilcket
wij i Gvinea áther handlade bort igen. Och effter
theſamma Mohrar mánga gángar med flere án 50.
ſmá Fahrkoſter / ſom the kalla Cano/ begifwa ſig i
Siön/ för hwilcken ſtoor Förmáttenheet/ the blifwo
aff the andra Mohrianer ſnarrare för Dieflar án
för Menniſkior hállna. The förláta ſig pá theras
Simmande; Faſt án Wádret eller Wágarna the-
ras Cano ſláár omkring/ effter the áro ſmale och
ſmá/ ſá föreſee the ſig pá thetta ſáttet: Theras Lijn-
Kláder áro bundne wid látta Tráá-kampor/ ſom icke
ſinncker neder/ uthan flyta jempte them och theras
Cano/ hwilcken the följa ſá lánge effter/ intill the be-
komma honom med theras Wayror till Landz. För-
ty twenne Mohrar / (för hwilcken theras Cano/ e-
mádan the woro pá Skepet Ambsforth/ wore bort-
komne/) ſprungo uthan nágot Förfárande i Siön/
och lade ſig pá itt Bráde/ (ſom them bleffaff Skep-
paren tillkaſtat/) och ſummo ther med till Landz/
öfwer hwilcken ſtoor Förmátenheet wij oß alla för-
undrade.

Nágra Mohrianer hálla the andra för Dieffla-r för theras Förmátenheet ſkull.

Aff Wárten áro the lánga och ſtarcka/ hafwa
och lángt Háár/ aff hwilcket the mycket hálla. Wárt
Folck/ ſom tillförenne hade wárit ther/ ſade/ att the
kiöpa mycket Háár aff the andra Mohrar/ ſom áro
fatti-

Hogfárdig med Háären.

fattiga/ och färga thet mycket underligit/ på thet the
måge jw see mycket grymma och faßliga uth/ oan-
seedt the theß-föruthan see hidskeliga nogh. Och
när the föra Krijg med the andra Mohrar/ och så
några fångna/ så hugga the Hufwudet aff them/ och
dricka uthur theras Hufwud-skålar; Koka Köttet/
och äta ther aff/ gömma sedan Beenen till theras
Prijß- och Tapperheet. Och att sådanne Convi-
vier wisse wara/ confirmera wåra Mohrar/ som åro
wårå Trålar i Gvinea. Effter wij hade nu nogh-
sampt med them köpslaget/ seglade wij forth/ och the
till Landz igen/ och ropte tillijka qua, qua, som the
giorde/ tå the komme till oß; Therföre blifwer Landet
kallat Qua-qua-Cust.

Här ätar the Mennistio köttet/ och dricka uthur theras Hufwud-skålar.

I then Nijonde Weekan sågo wij åther Landh
igen/ som the kalla Grön-Custa/ och thet aff Pepa-
ren/ som ther wåxar/ i stoor Myckenheet/ och blifwer
aff them Grön kallat.

Grön Custa/ det är Peppar-Landet.

Wid then-samma tijd wij woro ther/ låg ther
icke mehr än een Köpman med een Poick/ som köpte
in Pepparen/ och hade them i Förwahrning/ in-till
Skepp ther ifrån Holland kommo dijt/ till att hämp-
ta then bort/ hwilcket hwart åhr i tämlig Mycken-
heet skeer.

Men effter wij hade inthet ther tillatt beställa/
segla-

seglade wij förbij / och fingo åther i 10de Weckan see itt annat Land igen / som bleff kallat Affuky Abane, och här begynnes Guld-Landet. Sedan sågo wij itt Castell Aziam benämbd / som Portugisser bodde uppå. Men någon tijd ther effter togo wij thet i från them.

Strax seglade wij itt Forth förbij / wid Nampn Samay, ther skuto wij med itt Stycke / oß ther-med kondgiörandes / att wij wore aff theras Folck; Och seglade wij uthom Kormantain. Men effter wij deels icke torde begifwa oß till Landz / deels hade icke ther något att uthrätta / så äro mig samme Orther ey ännu wäl kunnuga / therföre jag icke rätt kan them beskrifwa.

I then 11te Wecken tå wij sågom Castellet de Mina / kastade wij Anckar / låtom flyga wåra Flaggor / och skuto 3. Skott.

Om Jule-affton Anno 1639. kastade wij wår stoora Båth uth / och fore till Castellet. Wij tackade GUDH / att han oß så nådeligen till thenna åstundande Orth hade hulpet: Ty det wore nu 11. Weekor / sedan wij seglade ifrån Holland. Och i medler tijd hawfer jag seedt / hwad jag här hafwer förtäcknat.

Hwad

Hwad sedan på Landet här eller ther är passerat.

THen förste Dagen tå wij gingo till Castellet / sprang een Morianisk Qwinna till mig / böd mig Handen / och wille tala med mig / ther aff jag bleff mycket förfåhrat / och frågade them / som förstodo hennes Tungomåhl / hwad thet skulle betyda / at hon ställte sig så emoot mig? The sade: Att när een döör / så meena the / att then samme fahrar bort i itt annat Landh. Och effter then samma Qwinnans Mann een lijten Tijdh tillförna war affsomnader / sade hon / at jag war then samme / och war ther igenom blefwen hwijt / och kommer nu med annat Folck dijt igen. På det att man icke skola känna mig.

Een undelig Händelse med mig och een Morianske Qwinna.

Theras Troo om the Döda.

Öfwer thenna Morianske Qwinnans Troo förundrade wij oß högeligen allesamman / och ingen kunde öfwertala henne ifrån sam̃a Meeningen. Hon wille änteligen at jag skulle tala med henne / hon skänckte mig till een Wällkommen aff Landzens bästa Frucht. Men hennes Man (som wij sedan fingo weeta) war inthet döö / uthan aff sin Principal lånat in i Landet förskickat / och tå jag hade warit ther itt åhrs tijdh / kom han heem igen / tå kom hon med sin Man dijt till mig i Castellet / hwilcken böd mig handen och hälsade på mig / såyandes: Ackyo Irmau; Det är / Wälkommen Broder / och måste jag icke allenast wa-

ra hans Broder/ så länge jag war ther i Landet / til
then hans Fader (som war een Capitain / och mycket
handlade med oß/ ty han förde till oß Guld af Acka-
nien, som war det bästa i Landet /) kallade mig hwar
gång när han såg mig/ Coranigy in dau. Det är: Min
hwilta Son. Bleff therföre af alle Mohrerna hållen
för hans Son / och wille sig intet låta öfwertala/
Therföre måste jag låtat blifwa ther widh. Nem-
bligen/ at jag tillförna hade warit een Morian.

Anno 1641. bleff Claß von Ipern på Ambsforth-
dödh / som hade warit General öfwer then heela
Africaniske Custen eller Landet / och bleff i hans ställe
ordinerat Jacob Rieghaber/ som på wårt Skep för
een Vice-General bleff ditt skickat. Samme Claß von
Ipern kunde på Landet icke dödö/ uthan the måste föra
honom på Skeppet/ ther gaff han up sin Anda: Se-
dan bleff han förd till Landtz igen / och i Castellet eff-
ter Krijgtzmaneer begrafwen.

Det war itt stoor Under.

Año 1642. seglade wij med 7. Skeep till itt Castel
som wid Cabo de tres punctus ligger Aziam benembd/
uthi hwilcket Portugiser gubernerade / det att inta-
ga/ och med wårt Folck besättia / på thet wij och på
then Orthen med Mohrerna kunda drifwa Köp-
manskap. Förty thet är inthet mehr än 18. Mijl
ifrån wårt Castell; Och ther drifwes een stoor
Handel.

Tå

Tå wij nu komma når ther till / uthsände wij på een Bäät 6. Män och een Trompetare till them / att öfwerantwarda them the Breeff / som wij hade uthskickat / Om the wille quitera Castellet / eller och the wille slåås med oß / Men the kallade oß icke annat än Hundar och Katter / som ingen Ting kunna uthrätta; Och animerade the Mohrar som the hade hooß sig ther uthi / at the wore wål befäst / och kunde inga Kulor giöra them någon Skada.

Portugiser kallade oß Hundar och Katter.

Men tå wij oß i Ordningen / såsom een halff Måne lagd hade / och kastade Anckar / lat wår General tapppert gifwa Eeld på Castellet i 4. Tijmars Tijd / såatt wår Skepp allaredo hade förskutit 200. Lijßpund Kruut; Skepet heet Gewendter / och förde 28. Stycken. Men effter the thet ännu inthet stoort achtade / foro wij med wåra Båther till Landz / och retarerade oß hwar gång / (når det behöffdes /) på Klipporna / som ther wore månge i Siön / alt åth Landet stålte / och några Stycken ther uppå / till att skiuta theß båttre med i Castellet. Men tå Mohrarna sågo / att Styckomen icke förskonte them / som Portugiserna them inbillat hade / begofwo the sig åth Skogen. När som wij förnumme / att Mohrerna wore sin kooß / och Wattnet war afflupit / begofwo wij oß till Landz / att förorsaka hoos Mohrerna een större Rådhoga.

Mohrarna sågo at the wore aff Portugiserne bedragne.

Tå Portugiserna sådant på Landet sågo/ skuto the starckt på oß/ så att een bleff död; Een annan bleff skuten i Beenet/ på hwilcken Kulan/ (doch uthan Lijffz-fahra/) uthskars. Then andra Dagen gingo wij 50. Mann starcka/ med een Fendrick Lorentz Fidler ifrån Magdeborg/ på Landet/ hade och många Mortaner hooß oß. Tå the sågo thet i Castellet/ fruchtade the/ att wij skulle löpa Storm/ siego förthenskull på then andra Sidan öfwer Muuren/ och begofwo sig till een Mortansk Konung/ att uppehålla sig ther så länge/ till theß the kunne få Lägenheet att gå till Skeps åth Portugal igen. Tå wij nu om theras Flycht aff een Trummeslagare (som på een hög Klippa sådant hade seedt/) fingo weeta/ skyndade wij oß till Castellet/ och effter wij finge ther inthet Mootstånd/ och hade ingen ting till att öpna Porten med/ (ty wår General wiste ther ingen Ting aff/) hulpo wij een aff wårt Folck öfwer Muuren/ att han innan till sulle slå Låßen från Porten: Tå sökte wij alla Wrår igenom/ om wij kunde få Byte/ som wij och finge. Wår General han gaff Befallning/ att om någon aff Guld/ Silfwer/ eller elliest några tienlige Saaker/ såsom Messe-Haaker/ och annat bekommer/ sulle han thet åth ingen annan än som åth honom sulljar. Therföre han alt handlade till sig/ och betaalte richtigt hwad han bekomm.

Thet är itt herligt Bewijs aff thenne Generalen/ att han så giorde/ som han lagde.

Och/

Och kom här igenom een stoor Skatt i Holländernas Händer.

Sedan wij nu hade Castellet med wårt Folck wäl besatt / ginge somblige aff oß med 2. Capitainer och 4. Boßmän uth om Slottet att spassera / till att söka Palm-wijn / och tå the hade gånget een fiärdingz Wäg / mötte them några Mohrer / som effter theras Begären them på Portugisisk swarade: Om the wille gå med i Skogen / så skulle the få så mycket Palm-wijn som the behöffde / hwilcket the ock giorde / (fruchtandes ingen Fahra /) och satte sig neder / tå finge Mohrerna them 2. Byth / (1. Byth är 2. Kañer /) begge Capitainer togo 1. Byth / och then andra Bythen gofwo the åth Folcket. Men begge Capitainerne rådde inthet med theras Byth / therföre gofwo the thet åth the andra / såyandes sig wille sachteligen gå för-uth till Castellet / och att the skulle snart föllja effter / hwilcket the och sade willja giöra. Tå the nu hade Wijnet förtårat / wille the thet med Penningar betala / men the wille gärna hafwa Knijfwar. Wårt Folck war glad / att the kunde betahla them uthan Penningar / gåfwo them therföre hwar sijn Knijff.

Hade thé fölget Capitainers Råd så hade the wäl behållit Lijfwet.

När som Moherna sågo / att ingen aff them hade een Knijff eller annat Gewåhr hooß sig / låte the them wäl i Begynnelsen gå uth ifrån Skogen / men strax råude the i stoor Myckenheet effter them / och effter Por-

O i eenfaldige Christne / låter i eder så aff the skamlösa Mohrianer bedraga.

ter Portugiserna hade them tillförna uphissat/ att the wille gifwa them 4. Lodh Guld för itt Tysk Hufwud: Sprungo the för-thenskul med stoor Roop och Skrij på wårt Folck/ och fast än the wäll tänckte/ att the wille löpa undan/ så äro doch twenne fallne neder/ som wore mycket sårgade aff the Mohrers Assegay eller Kaste-pijlar; På hwilcka the lijka som rasande åra/ åre sprungne/ och hafwa hugget Hufwuden aff them; Ther igenom the andre/ ehuruwäl sårgade/ åre komne så wijda att wår Sköldwacht kunde see them; The finge strax Hielp/ och Mohrarna blefwe körde tillbakars igen; Och effter thesse twå wore ock förmycket sårgade/ brachte man them döda i Castellet. Hafwa altså thesse fijra theras Lijff ynckeligen ändat. Men effter the twå Capitainer woro så långt före/ så wiste the inthet aff thetta Tumultet/ och kommo sakert i Castellet igen.

Seer/ hwad Drickenskap giör; Och när man icke achtar Tijden: Ty hade thessa fijra giordt det/ kan skee the hade lijka så wäl bleffwen behålne än the twå Capitainer.

Ther effter kommo Mohrarna och wille accordera/ begärandes Fredh/ med thet Löffte/ att the wille alltijd med oß handla: Hwilcken och så bleff sluten/ och hållen aff begge Parterna/ så länge jag war ther.

Tå wår General hade Castellet på bästa Sättet besatt/ och wäl med Nödttorfft förseedt/ sedan wij oß ther i 12. Dagar hade uppehållet/ skickade han oß tillbakars igen/ till wårt Castell de Minna. När som wij kommo dijt/ war ther een Twådrächt upkom-

kommen. Förty trij Mijl ifrån oß låg een lijten Stadh Firdu benembd/ uthi hwilcken war een Morianst Konung/ hwilckens Rådz-herre Hennequa wid Nampn/ tog een wälbekiänd Morian genom sina Vthskickade om Nattetijd från oß/ som aff oß bleff kallat Jan Fordiis/ och war then samme wår Generals serdeles gode Wän; Then förwarade han i then Meeningen/ att så Hufwudet aff honom. Tå nu wår General sådant fick weeta/ sände han strax Bud till Konungen aff Firdu, och låt honom säya/ att han uthan någon Inwändning skulle Jan Fordiis gifwa lööß/ elliest wille han icke meera handla med them. Ther på låt Konungen mycket ursächte sig/ att icke han/ uthan hans förnämbste Rådh höllt honom fängen/ men så will han lijkwäl see till/ att han skulle blifwa lööß.

Thenne Generalen han war Wän/ icke allenast i Med- uthan och i Mootgång.

Men thenne förbenämbde Hennequa war een stält och oförständig Morian/ och hade wid 400. Mañ under sitt Com̄ando/ låth ther före säge åth wår Generall/ att han wille icke gifwe Jan Fordiis lööß/ uthan Hufwudet måste aff honom; Så wille han och affskära oß Wägen ther wij pläga hämpta Wattn/ och then med sina Mohrer belägga/ hwilcket war een Mijl ifrån wårt Castell.

Thenne Hañequa war aff stoora Inbildning.

Tå ginge aff the wåre 50. Mann och 3. Compagnier aff Mohrarna med/ att drifwa them bort

ifrån

ifrån Wåren: Tå wij nu komme når in till them/ skuto wij med Mußquetekular ibland them/ tå salverade the sig i Skogen och Buskarna/ att wij inthet kunde komma till them/ uthan måste therföre med oförrättade Saker tillbakars åth wårt Castell oß begifwa. Men så bleff lijkwål ther efter giordt itt Accord/ att han måste gifwa Fången lööß igen/ och ther hooß itt Skålpund Guld.

Så gåår det allom högfärdigom/ som lijter på sig sielff.

Wår General han gick dist att beſee och tala med Fången/ (uthan twifwel att förnimma aff honom huru han war hållen i sitt Fångelse/) och tog een Ore med sig till att förähra åth Hannequa; Sex Männ aff wåra confoierade honom / ty det war 2. Mijl ditt. Tå wij nu komme för hans Huuß/ måste wij honom gifwa till åhran 3. Salver. Ther på lät han binda sina Mohrer och Trålar/ att the skulle komma till honom/ och hielpa honom Oxan fårtåhra. Om Morgonen bittida woro ther några beſtållte/ som togo emoot Oxen/ the bunde honom Näsen och Munnen till/ sedan togo the sina Sköldar ach Assegay, och rände ther med Staden fram och tillbackers igen/ med Ropande och Skriskande/ så högt som the orkade; Thet warade 13. Tijmar: Sedan wille the slachta Oxen/ men effter wij hade wår Kock hooß oß/ wille wij thet them icke tillstå dha.

Jag troor the måste wäl icke wara he bäste Kockar.

Wij ginge i ther as Huuß/ som war aff Leer murade/

rade och med Halm betäckte. I theras Wäggar sutte små Spödh/med äggskålar behängde/ sijn Affgudh Fetisso till ähra. Wij wore här i 3. Dagar/ men wij hörde och sågo inthet annat än Roop och Skrij; Tå togo wij wår Wåg åther till Castellet igen.

Theras Gudztiänst.

På Wägen frågade wij wåra Mohrar/ hwad the små Hyddor på Marcken betydde/ uthi hwilcka små Kruckor med Wattn och Wijn/ såsom och Mille-Bröd och annat Maat stodh? The swarade oß/ Att thet ock wore theras Affgudh Fetisso till ähra dijth satt/ att han theras äcker och Landzfrucht skulle bewara. Och sågom wij många Fällar/ (som Muuß-fällor/) aff starckt Trää/ till att fånga Däßme-kattor med/ hwilcka ära deelade mitt i tw; I then fremste Deelen sitter een Haane/ när then galler/ och Ciwet- eller Däßme-katter sådant så höra/ så löpa the till och willa fånga Haanen/ men the fånga sig sielff; Ty i thet samma fallar Fällan neder/ och the måste ther blifwa qwarre; Och blifwa sådanne i gemeen sålde till 10. och 20. Dal: Silfwermynt. Samma slagz Katter blifwa och ymnogt funnen i Ost Indien. Mohrarna kalla them Kankan, Portugiserna Kato Dagalia; Men wid thenne Guldstranden kallas the Castory. Then Agaly eller Däßman som the taga ifrån them/ will wäll ränsas och præpareras/

The sätter för theras Fetisso Maat och Dricka.

Huru man fånger Däßme-Katter.

blifwer tå dyrt sålbt. The äro på thetta Landet mycket bättre än annorstädes. Men måste theim hålla wäl i Maat; The äro mycket reenliga. The see uth som een Räff/ hafwa een Stiert som een Katt/ och äro spräcklota på Kroppen som een Leopard. Men the som äro Han och the grymmaste ära the bästa.

På then samma tijd woro ther många Gräßhoppar/ som åthe up all Landz Fruchten/ att i sombliga Provincier blefwo många Hundrade Mohrer döde aff Hunger. The förährade sijn Fetisso mycket Guldh/ att han skulle frälsa them ther ifrån/ men thet war alt förgäfwes.

Om Mohrernas Echtenskap.

Såsom GUD H icke allenast allem oskäligom Creaturom/ uthan och Menniskiomen sijn Maaka förordnat hafwer; Ty han säger: Det är icke godt att Menniskian är allena/ Jag will göra honom een a Hielp/ then sig till honom hålla må: Sådant observera och Mohrerna i detta Lander. Ty så snart som theras Söner ära något wurne/ så uthwälja theras Föräldrar them till Hustrur hwilcka the wille/ och spörje sina Söner aldrig ther om/ om the consentera ther uthi eller icke. Therföre skeer thet esomoftast/ att the sände effter eens Manns Dotter/ som Sonen aldrig hafwer seedt; Och när hennes

hennes Föräldrar hafwa thet samtycht / blifwer hon 27.
uthan wiidere Ceremonier aff Fadren fördt till So-
nen / hwilcket skeer i hennes Wänners och Slächts
Närwarelse / som komma med henne. Fadren gif-
wer Sonen inthet Godz / uthan hwad han hafwer
sig sielff tillförna förtiänt med Fiskerij eller annat
slagz Arbete / så att han kan gifwa henne een Kläd-
ning / och 3. Allnar Kläde eller annat Tygh / hwilcket
blifwer genom theras Wänner stadfästat. Bru-
dens Föräldrar gifwa henne så mycket som 9. eller
10. Dal: Silfwermynt i Wärde / eller om the ära rij-
ka / stundum mehra / allenast ther till / att the kunda
köpa Palm-wijn till theras Bröllups-Dag. Och
thet är hooß allom (om det war een Konunga Dotter)
i brnuk / uthan att Konunga Dottren blifwer een
Träll med-gifwen. Och sådanne Qwinns-persohner
ära inthet öfwer 12. eller 14. ähr gammal: Och att
the taga så unga Hustrur / (som the sielfwa säga) gö-
ra the therföre / att the kunne theß bättra wänja them
effter sina Sinnen. Vnder theras Bröllupz-Cere-
monier tillsäger hon honom sijn Troo / och läfwer ho-
nom att ingen skall röra wid henne / uthan han allena /
hwilcket Mannen icke är skyldig att läfwa heñe. Och
om Qwinnan thet antingen emoot eller med sijn Wil-
ja öfwerträder / så hafwer Mannen macht (när han
får weetat /) att förskiuta henne. Och then samma

Här äro förneme Herre Döttrar eller een gemen Piiga i lijka Wärde.

Det äro Hedningar och hålla doch sijn Echtenskap sä reen, Men wij Christine / etc.

 som

som hafwer hafft med henne till att beſtälla/ är ſkyldig att giffwa Konungen itt Skålpund och 2. Lodh Guldh. Men är thet een aff Chriſten Nation/ſom haffwer haſt till göra med henne/ ſå är han frij/ therföre att han inthet hafwer kunnat weeta/ antingen hon war gifft eller ey. Och om Mannen hår om icke wiß Vnderrättelſe kan hafwa/ ſå giffwer han henne Salt/ ſom hooß theras Affgudh Fetiſſo är ſignadt öfwer/ är hon oſkyldig/ſå tager hon thet gårna emoot/men är hon ſkyldig/ſå tager hon thet icke/ effter hon frucktar ſig för theras Fetiſſo, att han ſtraffer henne; Och om nu Mannen inthet mehra Kärleek till henne hafwer/ kan han henne förſkiuta/ och een annan taga. Och om Hoorkarlen icke förmår att uthlägga förbenembde Böte/ och hans Wänner icke wille göra honom frij/ ſå bliffwer både Hoorkarlen och Hoor-konen bortſälde up åth Landet för Trälar. Een Morian hafwer och Macht att taga ſå många Huſtruur/ ſom han will och kan föda/ men the boo icke tillſammans; Och om han hadde 10. Qwinnor/ ſå är then Yngſta honom then Angenähmſta; The äta och ſofwa inthet hoos hwar andra. Ther åro och några Öösar/ Byth och Hartor benämbde/ uppå hwilcke Mann och Qwinna icke i några Månader töras ſofwa hooß hwar andra; Och om thet på then ſamma Platzen ſkedde/ ſå dödde the aff then

Theſſe Hedningar ſkulle beſkämmas på then ytterſta Dagen många Chriſtne; Förty the åro rädde för theras Affgud och ſkrifwa honom ſå ſtoor Macht til; Men wij åro icke ſtoort rädde om wår HERRE wij meena han ſeer oß inthet/ när wij göra Ondt/etc.

Theras Hwijleställen äro på bara Marcken. The hafwa Mattor under sig/ giorde aff Röör; Under Hufwudet een Stool; Wid Fötterna een lijten Eeld/ som then twingande Kölden borttager; Hwilcket wij ock i Sanningen så hafwa befunnit. När Mannen hafwer Lust till att tala med een aff sine Hustruer/ så kallar han henne till sig/ och sofwa then Natten tillsammens; Om Morgonen går hon ifrån honom i sitt Huuß igen/ icke törandes något tala ther om för the andra Qwinnorne/ på thet the icke måtte bliswa hädske på henne. När hon märcker sig wara hafwande/ och hennes Födelse-tijd tillstunda/ så sänder hon till sin Doctor eller Spåmam/ som giswer henne een Dryck aff allehande örtar kokat tillsammans/ tå troor hon/ att thet kommer aff theras Gud Fetisso, och skal wisserligen henne till Födslen tiäna. Och går wid samma Barnsbörd och Födelse tijd både Små och Stoora/ Unga och Gambla/ Pijgar och Drängar uthän någon Blygd och Tucht/ ther hooß! När det går hårdt och långsamt till/ så hempta the itt ämmare kalt Watn och giuta thet Barnaföderskan henne owitterligen/ öfwer Hufwudet och Kroppen/ att Fostret måtte igenom een sådan Förskräckelse gå ifrån henne; Och när Barnet är födt/ löpa the strax

Then sofwer wäl/ som så sofwer som han är want.

Thet förtryter then eena Tigaren/ att then andra fåår något Godt med.

Det är een underlig Proceß.

ther Watn är/ och twåtta sig / tagānges sedan een Skee full med Olia/ och beblandet med Manigette, och giuta det i Barnföderskans Membro mulieris; Och ther med är det skeedt. Dagen ther efter förrätta the sitt Arbeete igen lika som tillförna: Och efter the äro så hård Natur/ så förmeena the/ att alla Qwinnor i Werlden ära så naturerade.

Ty det hände sig eengång/ att een Constabel i från Brasilien kom med sin hafwande Hustru/ som war födt i Holland/ och hennes tijd war kommen att hon skulle föda/ och inga andre än Morianske Qwinnor woro tillstädes/ gofwo the henne een stiarck præparerad Dryck; Och då then icke så strax wille hielpa/ wille the giuta kalt Watn på henne/ men hennes Mann war ther emoot/ ach skickade efter Barberaren / som skulle komma henne till hielp; Hwilcken sade: Om the Morianske Qwinnor hade längre blifwit när henne/ så hade både Modren och Barnet kommet om Lijfwet.

Sine Fostren insmepa the i gambla Klutar mitt om / lägga them sedan på Mattor / och trilla them ther omkring. Men i then 2. eller 3. Månanden/ så binder Modren them/ när the reesa/ på Ryggen / och marsera sin Wäg; Och när the wille gifwa Barnet dit/ så kasta the thet emena Bröstet öfwer Axlerna/ så att Barnet kan nå them/ ty the hafwa öfwermåtan

tan långa neder-hängiande Bryster. Barn gifwer the Nampn efter Dagarna: Men sombliga äro aff Portugiserna öfwertalte/ att the gifwa theras Barn Christeliga Nampn; Och äre många aff Morianske Qwinnor döpte/ them Portugiserna hafwa tagit till Hustruer. På samma Orten wid 30. Mijl ifrån wårt Castell låta the omskära sig/ ty jag haar sådanne omskorne Mohrar sielff seedt. Och när Barnen läragå/ (hwilcket snart skeer/) tå slöter the them icke meera/ men doch så blifwar the hooß sina Mödrane/ om så är/ att Fadren icke tagar them och sålsar them bort för Trålar. Barnen äro icke swartt aff naturen/ som Föräldrarne/ uthan bruna/ som Brasilianerne.

Om Mohrernas Wärt och Skapnat.

MOhrerna på thenna Landz-orten/ när the äro fullwärte/ äro the stoora aff Person/ tämligen länge/ och wäl proportionera de/ hafwa runna Anleeten/ hwista Ögen/ stoora Ögnaläck/ swärt-krullat Hår: Ty aldrig hafwer jag een Morian seedt/ så länge jag ther warit/ som hafwer hafft Hår aff annar Färga. Näserna tryckathe Ungdomen/ att the blifwa breda/ och hålla det för een Prydning/ när Munnen är stoor/ Läpporna tiocka/ liksa som the

Det är een underlig Prydning.

worg

wore swulne/ och Tänderna sniö-hwiita/ liika som Elfenbeen. The bära/hwart the gää/ itt lijtet Trää hooß sig/ hwilcket the gnaga sönder/ och gnijda Tänderna ther med/ hwilcket Trää icke allenast gör Tänderna hwiita/ uthan uppehållar them ock/ att the aldrig få Wärck i them; Förty jag hörde ther aldrig någon hafwa Tandawärck. Sombliga fijla them hwassa/ på det the theß bättre ther med kunde biita/ hwilcket med Förundran är till att see. The få inthet stoora Skägg/ blifwa och wäl 30. åhr gamble/ för än ther synes något Häär. The hafwa breda Axlar/tiocka Armar/stoora Händer/långa Fingrar: Och then som will hafwa itt Anseende för andra hafwa/ låter Näglarna wäxa långa/ men hålla them liikwäl reena/ hwilcka ära them mångagånger nyttige/ tå the i hastigheet skola uthwäga småt Guldh/ och hafwa inga Skeeder till att omfatta det. The äro lång-beente och breed-fotade. Ofta af-skära the theras Häär/ men icke med Rake-kniifwar/ ty af sådant weeta the inthet/ uthan med andra hwasse Kniifwar/hwilcka the sielfwa tillreeda/effter the hafwa ingen Barberare. Hääret är hårdt som Borster. Händerna/Fötterna och Läpparna ära innantill hwiita och leena; Theras Hudh blifwer åhr ifrån åhr swartare/ intill 70. eller 80. åhr/ tå går then swarta Färgan något bort/ och blifwa fulla med Ryncker.

Ingen Ting är så ondt/ det är till något godt.

Rynker. I theras 30.de intill 40.de åhr hafwa the sitt bästa Förståndh; Ja the äro the Förståndigaste i heela Africa. På theras Armar bära the Streeck aff Näfwer hopawreder/them färga the/och slå många Knutar ther uthi/hafwandes ther emellan Guld-Coraller och andra Steenar; Och när the hafwa thesse Snören så uthputzat / kalla the them Santen, The troo/att när the bära een sådan på sitt Liff/ blifwa the icke lätteligen siuka.

En däråchtig Wantroo.

För än Skeep ifrån Christenheeten äro komne i detta Landet / hafwa the med Bast eller tunn Barck sydt/ såsom the göra nu med Tråd. Portugiserna hafwa aff samma slagz sponnat Anckartog och Reep. The hafwa och klara ögon/ och kunna snarrare see Skiep i Stön än någon aff annan Nation. Åra beqwämlig till allahanda Arbeete: Ståka alltijd aff Palm-olia/ med hwilcken the sig offta smörria: Hålla sig reena öfwer heela Kroppen/Och efftet the mycket aff orenliga Matskar antastas/ twätta the sig offta.

Hafwa klara ögon för annor Menniskior.

The wille och wara i några ting blygdsamma/ i det the hoos sina Hustrur/när the hafwa födt Barn/ icke sofwa i 3. Månaders tijd: Men iag meenar/ att thet skeer meera aff then Orsaken/att the hafwa många Qwinnor / Ty det är ellies itt Otuchtigt/ Lögnachtigt och Omåtteligit Folck. På måste Or-

Det är itt wackert Beröm.

sake-

terna gåå the heel nackne/ Men på sombliga täcka the sig något liftet. När the hade något att uthrätta hooß oß/ hyllte the sin Kropp med itt Kläde in till Fötterna/ och hängda somtiidz itt Säng-lakan om sig som een Kappa. Männerna hafwa och Vnderkläder/ och låta framman till och baak hänga itt stycke neder/ tå inbilla the sig/ att the äro herrligen och wäl uthstofferade. The gå allesamman Rijka och Fattiga/ Unga och Gambla barfottade. I Maat och Drick äro the mycket öfwerflödige/ så att the inthet weeta bruka näget återhåll.

Om Mohrernas Drick.

THeras Dricka är aff Palm-trää / som hafwa långa Blad / och uthsprijda sig mycket; Thesamma wära ther i stoor Myckenheet: Och weeta Morianerne grant när the skulle hugga then neder/ och huru the måste stå i Solen. The grafwa Rooten (hwilcken icke stoor Platz intagar/ doch lijkwäl stadigt står/) aff/ taga Träät uth/ låtat så några Dagar ligga i Solen/ sedan hugga the i samma Trää när wid Rooten itt 4 kantigt Hohl intill Kiärnan/ bohra sedan itt Hohl/ och sticka itt Röhr ther uthi/ sättiandes een Kanna ther under/ uthi hwilcken Wijnet småningen dryper/ hwilcket är heelt hwijt/ smaker sööt såsom Must / Och när man sätter thet i Solen/

Solen / kokas thet lijka som thet stode wid Eeld / och blifwer ther igenom mycket krafftigt.

Ther wäxa och andra Träå / som hafwa inthet meera än een Mans Högd / hwilcka the kalla Crisia, the blifwa inthet neder-huggen / uthan när man will tappa Wijnet aff them / bohrar man itt Hohl ther uthi / tå uthdryper Wijnet sachta / Men then är icke så starck som then förriga; Thet smaker så söött som Socker.

Här tappar man Wijnet uthaff Träå.

Om theras Bröd.

Theras Bröd är twå-slagz: Itt thet stoora Mille / wäxer på stoore Röhr på trenne Rum med Blad / såsom Wijndruswer / när Bladen affalla / åra the fulle med små Korn / seandes uth som Hampefröö / men något längre och större. Thenna Säden hafwa the alltijd hafft / för än Portugiserne åre dijt komne. Ij. Månaders tijd grönskas och blomstras hon / och när hon är mogen / tå skåra the heñe aff tillijka med Röhren / uppå hwilken then wäxar / hwilcka the bruka till Reeßwärcke omkring theras Gårder. Bladen torcka the i Solen / och göra sedan (effter theras Maneer) Mattor ther uthaff / Men aff Kornet / som the affplåcka och heembåra / som the kallar Mille, giffwa the sina Hustrur tu å Händer tulla / hwilcka lägga thet på een Steen / som breed och

wijd är/ och effter thet är icke hårt/ och hafwer ingen Skala/ kunna the thet med een trinn Steen snart sönder gno/ (ty the bruka inge andre Qwarner/) och så backa the smått Bröd ther aff/ som the kalla Candin, hwilcket blifwer så hwijt som någonzin Bröd kan wara.

Thet lille Mille ellieſt Mays kallad/ wåxar på Röhr/ rätt sådanne som wåxar här hooß oß i Dijker och Små-siöer/ och oansedt the äro tunna/ så wåxa doch 7. eller 8. Ar på itt Strå/ så att offta på een Klase några hundrade Korn blifwa/ aff åthskilliga Tårgor och Stoorleek/ men the Störſte äre the bäſte; När thet blifwer affſkurit och i Solen torckat/ binda the thet i små Kierfwar tillsammans/ och låta sina Tråler Måns- och Qwinnes-perſohner/ som hafwa långa Kiäppar i Händerna/ så länge stöttat och stampat/ till theß Kornet/ (lika som thet hooß oß tryſkas/) uthfaller. Med Halmen betäcka the Huuſen/ sedan taga the twå stoora Träfaat/ och dryffta thet så länge/ till theß thet blifwer reent/ och tå söndermalas och bakas thet/ lika som thet förriga. The Europeiſke Skeppare taga det offta med sig till Spiſs på Siön/ och håller sig godt i 3. eller 4. Månaders tijd Men effter rätta bruket/ så blifwer det måſte-parten kokat/ såsom öhl/ aff them kallat Akay, hwilcket wijl ock gärna drucko. Ty Palm-wijnet är

Här wåxar 7. eller 8. Ar på itt Halm/ hwilcka i sig författ. ear några hundrade Korn.

icke

icke så mycket tiänligit för Siuka och Krancka/ såsom detta; När man 2. eller 3. ägg får ther ibland. Här trårar och mycken annan Frucht/ och een bland andra som the kalla Iniamus, kan näsian liknas wid hwijta Roswer/ uthan på Halmen grå/ och innantill hwijt/ then besirycka the med röd Färga/ther aff bliswer then i 3. månader behållen och frisk/ sedan sönder-prässa the det/ blanda Palm-olio ther ibland/ och kokan/ så bliswer det så hwijt och seeg som een Deeg/ och det kalla Mohrerna Fuffo, thet äta the wid Maaten i stället för Bröd: Och här-med försörga sig offte the Christne Skippare/ när the äro rädde för Bröd-mangel på Siön.

Mohrerna äta och mycket Ananas, som the thet kalla/ hwilcket är lika them som wij kalla Artischock. The kokat och beblandat med Palm-olio/ och brukat så på Maaten i stället för Smör. Detta är aff the bäste slags Frucht ther i Landet/ är warmt aff Naturen/ och när det bliswer skuret i små Skijswor/ och man giuter Spanskt Wijn ther uppå/ är det een kräselig Maat; Men alt förmycket förorsaker Siukdom.

Batates, är een Frucht något röd/ näsian som Iniamus, smaker som Castaneen/ är ther sammastädes mycket gemeen/ och bliswer med Kött och Höns kokat. The hafwa ther itt Ordspråk: Batates med

Hönse-kott kokat/ är een skön Rätt. The kokas på mångahanda sätt; Och när man steeker them theet Aska/ smaka the som Castanier.

The Indianske Fikon/ (som the Banuna kalla) wåra rät uthur Träå/ efter the inga Greenar hafwa/ uthan Fampn-långa Bladh/ som äro 3. Handbrede; Och som iag hörer/ så bruka Turckerna thesamma för Papper. Thet synes wara Träå/ och är doch inthet Träå/ uthan är rätt som een Barck/ aff sammanwicklade Blad således i hoopa wuxet till een Manshögd/ ther emellan kommer een gohl Blomma fram/ i Stoorleek som itt Strutz-ägg/ uthi hwilcken wårar een Stiälke/ och ther på sedan Fikona i een Klase såsom Wijndrufwer. När som thenna Fruchten är fullwuxen är hon itt Span-lång/ och blifwer icke Fruchtan uthan hela Träät afffkuret/ och uthaff Rooten wåxar sedan i een kort Tijd itt annat Träå opp igen. När man then gohla Hinnan uthan till bort-skrapar/ så hafwer Fruchtan innan till rätt een Kött-färga.

Hwad Turckarna bruka för papper.

Sombliga åre uthi the Tanckar/ (efter Fruchten är öfwermåttan wäl smakande/) att thet skulle wara thet Träå/ som GUD wåra förste Föräldrar förbudit hafwer. När man then med een Knijff sönderskåår/ seer man itt Korß ther uthi/ hwilcket så wäl aff Portugijser som aff Spanier för een Synd

Somliga meena at det skal wara det förbudne Träät i Paradijset.

hålles/

hållas / hafwa therföre åth Mohrerna befällt / att the thenna Fruchten icke skola skära i sönder / sägandes: Att samma Korß hafwer för Christi Lidande warit een Betydelse / att Messias skulle blifwa Korßfästat. Therföre man henne inthet sönderskära må / uthan elliest åta.

Det kan wäl wara sandt.

Ther wäxar ock ett slagz Frucht / så stoor som een Kurbis / heelt grön / Aberamba inschu benämbdh / Men wij Christne kalla them Watn-Lemoner / effter hon wäxer ingastädes uthan hooß sööt Watn / Hon är hwiit-gohl innan-till / hafwer många swarta Kärnor / och är een mycket hälsosam Frucht. Ther wäxar och mycket Socker på långa Röhr / när the een Fingers långd hafwa / så få the Knulor / och wäxa sedan fort till theß the till een Mans-högd hinna; Sedan mognas thet långtsampt / och blifwer aff Christne och Mohrar med Lust åtit. När Mohrarna willa fiska / så taga the sådanna Röhr 4. eller 5. med sig / att när Soolen skijnar heet / kunna the släckia Torsten ther med / the äro mycket mustiga: Ja många behielpa sig Dagen igenom ther med / uthan annor Spijß eller Dryck; Och effter här i Gvinea ära inga Sockerqwarnar / så åthniutar man thet så som nu är sagdt.

Mohrianerna släckia i Nödfallet med Röhr sijn Torst.

Pommerantzer söta och suura / som the Mohrer Aberamba granda kalla / och Limonier Abaramba gac-

Thenna Frucht wäxar här twågång om åhret.

kara-

karaba benämbde/ wåra hår 2. gång om åhret i stoor Myckenheet. The Söta åra för siuka Menniskior een stoor Wederqweckelse. Man finnar hår och Citroner så stoora som twå Näfwar och större med/ men når man skårer up them/ så år det hwijta thet måsta/ hwilcka allenast för Lust åtas.

Hår wåxer Boomull.

Boomull wåxar och hår i stoor Quantiteet/ som kallas Cathun; Tråån hwar på hon wåxer/ åra lika såsom Rosentråå/ och uthspridar sig Ullen med Knoppen. Så wåxa hår och små röda Bår/ hwilcka the kalla Achy. Itt annat slag/ som år något långre/ kalla the Biment, och föra them till Brasilien/ ther insyltas the i Socker/ och blifwa i sina Tunnor solde; The tiänar them som åra swullna/ och hafwa Watn-soot/ hwilcka Siukdomar the fördrijfwa med Förundrande.

Man finner ock mycken förgifftig Frucht hår i Landet/ ther Mohrarna bestryka sina Wapn med/ på thet Såren/ som the göra ther med/ icke måtte läktas. Ock wåxar hår een slags Bår/ till sin Stoorleek som een Hasselnött/ och når man dragar then hwijta Hinnen ther aff/ kan man wäl niuta them: The bifwao h bortförde för een Läkadom: Så som och Binaple/ iempte mycken annan förgifftig Frucht/ som till Medicin tiänlig år/ blifwer hår bortfördt. Ther wåxar och mycken Risß-gryn/ Ingfer och Ma-

niget-

nigette/ som icke oß kunnigt äre. Aff thesse förbemälte Fruchten hafwer jag här mästa-deelen hafft mitt Vppehälle.

Om Mohrarnas Konunga-Wahl.

När Mohrernas Konung döör/ så blifwer aff gemeen Mann/ effter the mästes Vota, een annan uthwald/ (hwilcket hastigt skeer/) som bekommer then Affledenes Godz/ ther aff han sedan gifwer sina Vndersåtare något tillbästa; Och om han inthet giör effter theras Nöje/ söka the Orsaak att sättia honom aff igen/ och een annan i stället förordna. The opläta många frija Måltiider för sina Vndersåtare. Hans Klädedräckt är icke annorledes giord/ än hans Vndersåtares/ allenast att hans är aff bättra Tygh/ och med flere Coraller och Vthstofferning bepryd. Then Förnämste näst Konungen är som itt Hemligit Rådh och Hoffmästare/ hwilcken åth Konungen intager och uthgifwer alla Saaker. The hafwa och een åhrlig Inkompst och Vnderhåld/ sig/ sina Hustrur och Barn/ till att försörga med/ och thet-samma med ringa Möda och roligit Lefwerne. Men så snart som theras Barn kommo till någon ålder/ måste the sielfwa see till/ huru the kunna förwärfwa sig något/ ty the thöras för Almogens skull/ inthet gifwa them det mindste. Adelen som är ther i stoor Myckenheet/

hafwer litet Godz eller Riskedom/ tillfädier det icke heller/ att Konungen gifwer något åth sina Barn. Een Adelsman skaffar sijn Adel ingen båtnad/ uthan att hans Barn kunna inthet tagas bort/ och sållas för Trålar: Therföre tänckar hwar och een i sijn Ungdom ther uppå/ att han kan lägga så mycket ihoopa/ att han med Tijden må blifwa een Adelsman; Och når han hafwer itt Skålpund Gulld/ så anmälder han sig hoos sijn Capitain/ att hafwer satt sig före att blifwa een Capasier, det är Adel. Då Capitainen thet strax them androm Capasier låter så weeta/ att then eller then (ehuru han då heetar) skal giöras på then eller then Dagen till een Adelsman. Då kommo the med Trummor/ Pijpor/ Horn/ Klockar och Bjålror/ ther med the ringa når the äro tillsammans. Capitainen träder då fram på Platzen i sijn Rystning/ hafwer mycket Folck hooß sig med Sköldar och Kaste-pilar/ och äro på theras Krop med allehanda Färgor beströckna; See förthenskull Diefwlomen icke olika.

Huru the giöra een till Adel.

Een wacker prydning.

Thensamma som nu skal giöras till Adelsman/ kommer/ (beledsagader aff många Capassierna/) fram; Och efter honom går een Dräng med een Stool/ på hwilcken han skal sittia/ om han will hålla Samtaal med någon/ eller låta see sig. När nu hans Wänner och bekandte träda till honom/ till att ön-

önskan Lycka till sitt nya Stånd/ taga the een Näfwa Halm aff Taaken/ lägga thet honom under Fötterna/ att/ om han stode up/ han icke skulle träda på blotta Jorden/ och hålla the sådanna Ceremonier för een stoor åhra. Sådan Wyrdnat bewissa ock Qwinfolcken sina nya Frwer. När the nu äro alla tillsammans/ ställa the sig i Ordning/ och blifwer een Oxa fördt främst (hwilcken then nya Capassier gifwer till bästa) efter/ hwilcken föllier heela Processionen/ med Ropande/ Dantzande och Springande: När the nu komma till det förriga Rum igen/ blifwer Oxan fast bunden mitt på Platzen/ och om then nya Capassier hafwer een Son/ blifwer thensamma till een stoor åhras-bewißning/ på Oxen satter; Tå ropar theras Officerare them till/ huru the wille bruka sitt Gewähr emoot Fienden? Hwilcket the honom på thet bästa sättet låta see/ och mycket ther-med pråla: Imedlar tijd blifwer mycket Palm-wiin (som ock gifwes till bästa) uthdrucket. När det är Affton blifwer han hemma- och på andre Dagen äther på thet förriga Rum burit/ ty tå begynnes then Kortwijligheet på nytt/ och sådant continuerar 3. Dagar. På det sidsta blifwa Fötterna på Oxen bundne wid Buuken/ och Näßbohrarna tillstoppade/ så att han ingen Andakan få; Tå lägge the honom på Arlorna/ och bära honom än eengång omkring/ sedan hugga the honom i

Then stackers Oxa måste uthstå mycket

nom i små stycken/ och uthdeela them ibland sig; Men then nye Capassier eller hans Hustru och Barn töras intet åta ther aff/ på det the icke måtte samma åhret döö. Sist sände the Huffwudet aff Oxen heem i then nya Capassiers Huuß/ hwilcket han med allahanda Färgor eller Fetisis bepryder/ till itt Teckn aff hans Adel. Och ther-med så hafwer han Frijheet att köpa sig Trälar; Han blifwer ock i allmenna Församblingar kallader med till Rådz. Tå blifwer han högfärdig/ (och mången fattig/ effter han hafwer alt sitt Förmögenheet wändt ther på.) Och är det hans stadigt Taal/ att han är blefwen een Capassier.

När the nu äre Adelsmän wordne/ så bära the Halm-Hattar/ sådanna/ som man brukar hoos oß i Badstugor/ binda Guld-Pälitter i Håret/ hwilcke the giöra siälfwe/ och hafwa the een Staaff i Handen/ med Elephants-skin öfwerdragen/ och hålla sig i många Saker annorledes än the andra. Sedan twaga Mann och Qwinna sig flitigt om Morgonen/ skåra een Limonij sönder/ och bestryka heela Kroppen ther med; Sedan taga the Hiorta- eller Rådiurs-Ister/ och smörja sig sammaledes ther med/ på det att then stoora Solennes Heeta icke må förorsaka/ (som hoos oß Kölden om Winteren) att theras Huud må spricka sönder.

Om

MOhrerna wilia sig åthskilliа från theras Trålar/ och att man inthet skall kalla them Mohrer / uthan Negro eller Pretto, hwilcket så mycket betyder/ som swart Folck. Ty Mohre/ säya the/ ben ärckar så mycket som een Träl eller Catyff/ och een sådan som inthet hafwer rätt Förstånd.. The blifwa giordt till Trålor/ som inthet hafwa till att lefwa aff/ eller the som hafwa giordt något ondt / och inthet kunne uthlägga Böter: Eller när Föräldrarna icke förmå nära sina Barn/ så sälja the them för Trålar. Om nu een hafwer många Trålar/ och ther ibland een Olydig/ kommer han med honom på wårt Castell / liska som han wille köpa något/ och Trålen skulle bära det heem: Tå kommer strax wårt Folck fram/ förnimmandes att han will sälja samma Karlen / och giffwa thet wår General till känna/ behagar han honom/ så köpas han/ och åra några beställte ther till/ som måste föra honom strax till Smeden / som begge Beenen uthi Jern inslutar/ sedan blifwer han fängslig förwarad/ och med Bröd och Watn spisat/ intill itt Skeep går till Brasilien/ tå måste han med fort/ och blifwer ther åther såld/ antingen åth een Portugisé/ eller een Socker-Herra ther i Landet.. Det är een underlig Köpmanskap.

På Sockerqwarnar är öfwermåttan stoort Ar-

beete/ therföre behöfwa the mycket Folck/ blifwa för-
thenskul dijt sålde alle the Trälar man kan få; Och
drifwes ther-med een sådan Handel som hoos oß med
Boskap: Och skeer det många-gånger/ att Fadren
anträffar ther sijn Son/eller then eena Brodren then
andre/ ja esomofftast 3. 4. och flere Syskon finnas
ther i hoopa.

The drifwa ther Köpenskap med Menniskiä/ lijka som wij med Booskap.

Det är och skeedt/att sombliga som hafwa för-
märckt/ att the skulle salljas i annor Land/ hafwa
sig hållet från Maat och Drick/ och således blefwit
döde. Sombliga tillbodo sig att skaffa 3. eller 4 i sitt
ställe/allenast the måtte blifwa i sitt Fädernes Land/
men det skeer icke/ ty här är inthet Anseande till Per-
sohnen/ det wari Konungz- Borgare- eller Bonde-
barn/ äro the Träler i Brasilien/ så måste the blifwa
ther i theras Lijffz-tijd.

Fädernes Land är kärt.

Om Mohrernas Handlingar och Handterning.

Theras Handel och Wandel består måstedeelen
i Fiskande/ ther uthi hafwa the stoor Weeten-
skap/ ty ther uthinnan blifwa the öfwade ifrån Vng-
domen up/therföre ära the och hwar Dag på Siön/
undantagandes om Tijs-dagen/ som är theras Sab-
bath eller Söndag. Ther till hafwa the och wissa
tijder om åhret/ och till hwar-slagz Fisk/ särdeeles

Instru-

Instrumenter. The fiska måst om Natte-tijden/ hafwa på itt serdeels-maneer giorde brennande Fack-lar i Handan/ att the kunna see: Andra hålla Eeld mitt i Bååten/ och ofwan på hwar sijda i Bååten åro små Hohl/ ther igenom skijner Eelden i Siön/ och then efterfölga Fiskarna/ och så blifwa the med hwasse Instrumenter stuckne och updragne in i Bååten. Till några slagz Fisk bruka the Korgar/ att fånga them ther med; Men sådant skeer allenast när the icke åro långt ifrån Landet. Och fånga the mycken Fisk med Socker-röhr och Reep. The Fiskar som the fånga med Nååt/ åro icke olijka wåra Geddor. Ock fånga the then Fisk Hayen benembd/ som understundom åra så stoora som een Karl/ hafwa stoora trinne Mular/ och 5. Radher Tånder effter hwar andra; Ther till med åro the så starcka/ att the esomofftast (them som bada sig i Siön) bijta itt Been/ och somtijdz heela Låret bort; Ja heela Menniskian kunna the förthåra/ om man kommer them icke snart till Hiälp. Mohrerna åta then samma Fisken/ men wij Chistne icke; Ty thet förorsaaker Hufwud-yra. Ock fånga the itt slagz Fisk i Decembris Månad Korkowares benembd/ hwilcka åra så breeda som the åro långa/ hafwa een Stiert fast lijk wid een halff Måne/ små Fiål och Been; När the blifwa upskurne åro the hwijta/ men tå the åro kokade/ röda som

Det skulle hoos oß och försökas.

Then Fisken Hayen hafwer 5. rader Tånder.

Stöör/

Stöör / och smaker rätt wäl / män serdeles Hufwudet / af hwilcket twå Hungriga Persohner kunna wäl äta sig mätta: The fånga honom med Socker-röhr. Ther är ock itt slagz Fisk som kallas Stumpa-nött / smacker trefflig wäl / iserdeeles när han är steeckt; Thesse häller jag för the bästa i heela Landet. Een annan slagz Fisk är ther / som är lijk wåra Karper / men man måste koka honom strax / elliest tiänar han icke till Maats. The fånga ock Apoj / som äro hwijt / och hafwar röda Fiäll. Itt annat slag / som the kalla Diabel, men them ätar ingen. Wijdare fånga the een Fisk Büth benembd / then koka the med Mille-miöl / och bruka Palm-olia i stället för Smör ther på: När the stecka them i Steen-pannan / så blifwa the så guhle / som the woro bestruckne med Saffran: Wij Christne ätho them giärna.

Här fånga the Siö-hästar och Haf-swijn

Ock fånga the esomofftast några Fiskar / hwilcka hafwa någen Lijknelse med Diuren på Marcken; som Siö-häster / then är framman till som een Häst / men Back-deelen som een Fisk. Item Haff-swin / mem the hafwa inga Framfötter / som Siö-hästar / uthan med bara Hufwudet äro the lijka Swijn / Kroppen är som een Fisk / Stierten breed och i tu klyffdt / som uppå een Walfisk / är 5. eller 6. Skoor lång / och fräsar hårdt. Och när the aryllta mycket / så betyder det stoor Storm och Bläßwäder.

Item

Item/ ther äro ock Fisk som flygar/ och een tämlig läng stund i itt Flygande; äro heel rödh/ hafwer itt breed Hufwud/ och tynna Wingar/ som Nattblackar. Ock fingo the eengång een Swerd-fisk; och efter theras Bäät war förliiten/ rodde the till itt stoort Skipp/ och bodu them/ att the wille komma them till Hielp/ hwilcket the ock giorde; Tå the hade fäät honom/ och hugget Hufwudet aff honom med een Yxa/ och skurit up Buuken/ tå funnos ther 16. lefwande Fiskar i honom: Fisken partherade the ibland sig; Swerdet/ hwar aff Fisken hafwer sitt Nampn/ war een Manns-längd/ och een Handt breedt/ och hafwer Taggar på bägga Siidor som Swiina-tänder. Detta Swerdet stäär honom fram för Hufwudet; När nu Walfisken förmärcker hans Närwarelse/ gifwer han sig högt up i Wattn/ williandes fånga honom/ men thenna/ han gifwer sig ther emoot diupare ned i Siön/ att han kan komma under Walfiskens Buuk/ och så hafwer han wunnit/ ty han med hans Swärd upskära theß Buuk/ hwar aff Walfisken mycket blöder/ och måste så ther aff döö; Hwilcket jag esomofftast sielff hafwer seedt. Aff sliike förberörde Fiskerijer föda sig the måste Morianer.

Här äro flyganda Fisk.

Swärdfisken upskärar Walfiskes Buuk.

Men the Morianer som wore något förmögne/ och kommo till oß med Guld/ (ty ingen Mynt hafwa the/) så wille the gärne hafwa Slesiskt- och annat

Lärofft/ som i stoor Myckenheet föras dijt/ till att kläde sig med. The köpa ock så gärna Mässing-Teen-Koppar- och Jern- stoora och små Bäcken; Och af samma Materia Bägare/ som the bruka till allehanda i theras Huußhåll/ och thet-samma sälja the sedan igen uppe i Landet. The köpa ock mycket Jern/ att göra sig Wapn eller Gewähr aff. Item the köpa ock gärna rödt- grönt- blåt- och guhlt Kläde/ som the binde om siin Krop. Ock stäär the mycket effter Venediskt Glaß-Corallar/ som the bepryda sig med/ både på Armar- och Beenen. The koka och dricka alt uthur Koppar-Potter och Kanner. Och hwad the köpar/ (när the hafwa uthwälgat sig/ hwad slagz Wahror the wilja hafwa/) så spörja the/ huru många Stycke/ eller Skålpund/ eller Allnar aff sådanne Wahror/ man wille gifwa them för itt Pent Guld/ (är itthalff Fierde-deel af itt Skålpund/) sedan så see the på Wahrerna. Och effter the i Begynnelsen äro aff Portugiserna mycket bedragne/ så hafwa the nu fått een temmelig Wetenskap/ att känna Wahrorna effter theras rätta Wärde. The kunna hwarken läsa eller skriifwa/ och betala med Guld/ alt effter Wichten/ och borthandlar många gånger 30. eller 40. Skålpund på een-gång.

Igenom Skada blifwer man klook

Thet skönaste och bäste Guld hafwa the ifrån Askanien, hwilcket Landskap mehr än 12. Mijl ligger ifrån

Det Skönaste och bäste Guld.

ifrån wårt Castell/Ther the theras Guld-grifftar ingen Christen Menniſkia uppenbara: Ty effter the hafwa seedt/ att Portugiſerna förſt/och sedan Holländaren hafwa giordt sig så mycket Omaak/ och sådt ther effter med så stoor Fahra; Ja effter the såå så mycken Wahra/ (effter theras Meening/) för itt så lijtet stycke Guld/så äro the bleffne nu så karga ther med/ som någon Menniſkia kan wara/ hwilcket i fördom-tijd (som the sielff bekänner) icke så hafwer warit.

När the nu hafwa köpt hwad the wille/ så bära the theras Saaker på itt Rum/ ther som theras Trålar wänta på them/ somtijdz i 2. eller 300. starcke/ tå så the hwarjom och enom sin deel/ som han skal bära/ det lägger the på Hufwuden/ och gåå så med hwar andra fort. Wägen till Ackanien är mycket smaal/ så att icke 2. Männ jempte hwar andra till bredd gåå kunna. Och så samma Trålar ingen ting för theras Arbet a/ än itt Bröd/ ungefehr för 2. öhre Silfwermynte: Wid sådant hårdt Arbete och ringa Kost äro the doch likwäl lustige och glade/ siunga och springa ther hooß/ att man icke kan uthan serdeeles Förundrande see ther uppå. När the nu komma heem ther med/ så förhandla the det igen till andra Mehrer/ som boo högdt uppe i Landet.

Det är itt stoor Rijkedom sõ kan i sitt bekymmerlige Tillstånd wara lustig och glad; Men hoß mig/etc.

Många (som the sielff säya/) handla ther med

them/som the doch alldrig få få see/förty the inbilla sig/ om the fingo see hwar andra/ så måste een part aff them Dödh. Therföre kunde jag ey erfahra/ om samma Mohrerna swarte eller gohle äre: Ty the legge theras Wahror mitt på Marcken eller Faltet/och een Wicht ther hoos/på så mycket Guld som the wille hafwa ther före/ther med gå the sijn kooß: Tå nu then andra kommer och beseer Wahrorna/lägger han så mycket Guld ther qwar/som han wille gifwe ther före/ och ther med gåår han till-bake igen: Och then andre kommer åther till sina Wahror igen/och seer huru mycket Guld ther lempte ligger/ kan han sällja them för sådant Priß/så tager han Gullet/och låter Wahrorna liggia; Men kan han icke göra det/ så tager han sijn Skackerij bort/och lemnar Gullet qwar/ intill een annan gång: Och then andra kommer och hämtar sitt Guld igen.

The drifwer Handel med hwar annan/ och seer sig doch aldrig.

Jem Mijl ifrån wårt Castell ligger det Fort Nassau eller Miure, hwilcket hafwer warit tillförene itt berömeligit Castell/ och thet förSta som uppsatt sig emoot Portugiserna/och bewiste Holländerne mycket godt. På andra Sidan wårt Castell de Mina ligger een Fort Sannay benembd/ befäSiat med een starck Skantz omkring/uthi hwilcken sig stadig befinnar 14. eller 16. Perſohner/ som drifwa Köpmanskap. Men Gullet/som the handlar till sig/ måste the hwar Månad up-

nad uppå Castellet de Mina till Generalen inlefwere-
ra. I minom Tijd wille Mohrarna intaga Sam̃ay/
och slå ihiäl alla Christna/ och Godzet giöra till Frij-
bytt/ men the bleff så hälsad med Stycken och Muß-
queter/ att the måste begära Fred. Sedan wille the
aldrig gå mehr på Krwt och Lodh/ kallandes det itt
Diefwuls-wärck/ effter the see ingen Ting/ och lijk-
wäl måste Karlen döö/ när han blifwer träffat.

Mohrerna wille intaga Samay/ men der bekommer them illa.

Huru Mohrerna föhra Krijg.

THe föhra offta Krijg med hwar andra/ uthan-
eller för ringa Orsala skull/ effter ther äro så
mång a Konungar/ som äro i sig sielfwe niugge och
stälte. När the begynna Krijg/ så befalla the thera Vn-
dersåtare på then eller then tijd oppå itt wist Rum
att præsentera sig; Tå äro ther några iband them/
som äro lijkar Diefwular än Menniskior. När nu
Folcket är kommit till-sammans/ och bägge Par-
thier i Fältet/ så göra the emoot hwarandra sitt bä-
sta/ på hwad sätt the mån kunna: The som inga Ka-
ste-Pijlar bruka/ skiuta med förgifftade Pijlar. The
slå och på Trummor/ och blåsa i Horn/ som är hooß
them i Krijg brukeligit. Krijget stäär wäl icke län-
ge emellan them/ men doch giöra the hwar andra stoor
Skada med Brännande och Plundrande. Och när
the göra Fred/ gifwa the hwar-andra theras För-

The seer uth som Diefwular.

 nämbste

nämbste till Gißlar. Theras Gewähr är som een Gärfware-Knijff/ framföre twå Hander breed/ och een god Alln läng/ them sticka the inom een Läder-reem/ som the hafwa spänt om sijn Krop/ och gå är emellan Beenen up igen/ med een lijten Lärofftsklut/ som theras Hemligheet betäcker; Ty the bruka inga Kläder på sig i Krijget/ på thet the icke måtte wara them till förhinder/ och thessa Gärfware-knijfwar bruka the i stället för Swärdet/ och i Wänstra Handen bruka the een läng Skiöld/ att försättia Streken ther med: Somtijdz bruka the ock i then högra Handen theras Assagay, som är een Staaff till een Fampn läng och een Tum̃e tiock/ trin/ och med een Jern-spitz/ som een Piqwe/ men haar många Tagger/ thessa kunde the wäl kasta 20. Skreedt ifrån sig/ och om the bestrykar det med Förgifft/ (som the i gemeen giöra/) så står Skaden ther-effter icke wäl till att cureras/ och måste många döö ther aff/ oanseedt Såren äro icke så stoore.

Det är wäl betäckt.

The förgiffta theras Gewähr.

Sombliga omgifwa sig med Fiädrar/ Oxe- och Elephante-rumpar/ sättia ides allehanda-slagz Horn på sig; The mála och bestrycka sig med allehanda Färgor/ på det the jw måtte see hiskelige och grymt uth/ och tå rusa the med itt sådant Skrij och Roop på hwar andra/ att een (som sådant aldrig hafwer hördt/) må förskräckias ther wid; Och then som behåller

Här skulle hooß oß wäl aldrig een med willie sätta Horn på sig/ om somblige Husturnur icke giorde thet.

håller Victorien / han giswer ingen aff sine Fiender Quarteer / uthan the maste alla döö / och till öfwerflod hugga Hufwudet ifran them; Ty iw flere Hufwuden een hafwer fåt / iw större Åhra hafwer han inlagdt / och blifwa the-samme (när han döör /) uppå theß Graaff omkring stuckne; Och det är hans EPITAPHIUM.

Itt förskrecklig Epitaphium.

Om Mohrernas Tillsammankomster eller Samqwemmen.

THe som åre eenige / och willa göra sig glade med hwar andra / the sättja sig rundt om uthe i Marcken uppå Stolar / som är een Hand breede och höge; Mitt emellan sig sätta the stoora Kiärill aff 12. Kannor med Palm-wijn uthi / och bruka itt liitit Kiärill ther hooß / med hwilcket the uth-skänckia så mycket / som hwar och een skal på eengång dricka / hwilcke Kiäril the kalla Kolbas / och går gemeenligen så mycket i hwart som itt halfft Stoop; Och när the dricka / så låta the rinna något uthom Munnen neder på Jorden / eller blifwa qwart i Kolbas / thet the giuta sedan på Jorden / med een sådan Behändigheet / att thet gifwer itt Snall ifrån sig / hwilcket the kalla Haberschody, och säya: Jorden gifwer Wijnet / therföre skall man gifwe henne något ther aff igen. I det sombliga dricka / hafwa andra Tobacks-pijper i Mun-

Det samma är hos oss ok i bruuk.

Sådanna skulle här och wäl tagas emot af somliga.

i Minnen/hwilcka the kalla Kaschot/ ther aff somliga åra så stoora/ att een halff Näfwe Toback gådr ther uthi/ och åro een Alln långa. Och i det the så sitta och dricka Wijn och Toback/ så förtälia the med hwar-andra allahanda Nytt/ hwad the weeta till att framstella.

Om theras Sabbats-Celebrerande.

Theras Hwijle-dagar hålle the icke med oß på Söndagen/ uthan hafwa then på Tisßdagen/ hwilcken Dag the kalla Dio Fetissos, och then-samma celebrera the med allehanda Jafånga: Tå giöra the inthet Arbeete/ ey heller handla eller wandla något/ uthan när Afftonen kommer/ tå förähra Undersåtarne theras Konung något Palme-wijn/ hwilcket han strar igen sina Capassieren eller Adelen/ som han haar hooß sig/ giffwer till bästa; Ther-med sätta the sig nåder/ och dricka så länge som Wijnet wahrar.

Men ther-efter tå wij giorde Löije åth theras Gudztienst och Sammangwemme/ och medh them (undantagandes Maat-wahror/) ingen ting köpslagade/ hwillade the med oß uppå wår Söndag och andre Fäster/ som wij celebrerade. Många gånger hafwe wij hördt om Natterne myket Rop och Skrij aff några hundrade; Och när wij frågade andre Dagen/ hwad det skulle betyda/ swarade the/ sig hafwa

lupit

lupet effter theras Fetisso. Men the wille inthet så-
ga/ i hwad Skapnadt the hade seedt honom.

Han seer wäl ella uth.

Om Mohrernas Troo.

THe troo och bekänna att ther är een Gud till/som giör them inthet Ondt/ ty han är from. Men theras Fetisso måste the ock behålla till een Wän/ igenom theras Offrande/ på thet han icke låter them wederfaras något Ondt/ förty han blifwer snart wreder. Ther iempte troo then eena på itt wäl-wåxen Träå; Then andra på itt Watn eller Siöö. Somma på Steen- eller Träå-stycken. Och när the äta eller dricka/ så läggaeller giuta the något på Jorden/ theras Fetisso till itt Offer/ på thet han skall bewahra them/ och uppehålla them wid Hälsa och Sundheet. Några troo ock på Fisk/ och hålla them för Siö-Gudar/ men i serdeeles Crocodilen/ om hwilcken the hafwa oß tillhållit/ att wij icke skulle giöra honom något ondt.

Crocodilen hålla the för een Gudh.

Thenne och andre mehr theras Wantroo straffade wij med Orden/ och sade: Jtroor på Diefwulen/ som lårar löna eder eengång; Bediandes them/ The skulle troo på then gode GVden; Men the blefwo doch wid theras Meening: Och fast några få satte Liit till wårt Taal och Meening/ så woro the doch rädde för the andre Mohrer/ säyandes: Theras Fetisso

 skulle wist straffa them/ om the trodde oß mehr än honom.

The Frantzoser/ Engelske/ Portugiser och Spanier hafwa tillförna många Andelige Persohner dijt sändt/ till att omwända them/ och om skönt sombliga äro komne i theras Messor/ och hafwo tagit Pater noster i Handen/ så äro the lijkwäl äntå blefne wid theras Hedniska Troo; Ty ther är ingen Grund till att läggia i them.

Mohrarna wille icke taga emoot Christliga Lehran.

Mijn General lät i then Tijd jag ther war/ anrätta een Skola/ i then Meening/ att han wille ifrån Ungdomen up wänja them till att läsa/ bedja/ och beflijta sig att lefwa tuchteligt och Gudelig; Men effter theras Spräak är mycket underligit/ och Hollandskt Tungomål faller them alt för swårt att uthföra/ bekom det ingen Fortgång.

The hafwa ett underligt Spräak.

The hafwa twå eller tree ibland sig/ som the hålla för Präste-män eller Doctorer/ till the-samma komma the/ när them fattas något. Äro the fiuke/ så förordna the them några örter/ och beswära theras Fetissos/ som tå informera them/ huru Patienterne skola bruka them. Men alldrig dierfs een fremmade komma in i det Huuset/ ther the sina Affgudar till-fråga om god Rådh.

GUDH bewara oß för sådanne Läkare.

Tå det hände sig een-gång/ att the icke i een lång Tijd fingo så Fisk som the giorde tillförna/ till-fporde the

dē the theras Fetisso/ hwad the skulle giöra/ eller hwar-med the skulle försona honom/ förty the kunde wäl tänckia/ att det skedde för theras Synder skull; Tå fingo the till Swars: Om the till itt Offer slachtade een Christen aff oß/ och kastade theß Stycken i Siön/ så skulle the åther bekomma Lycka igen. På then andra Dagen tå the wid paß 3. eller 400. starcke/ wille begifwa sig till theras Fiskeriien/ tå befallte the 3. aff the Förnembste att fahra till Castella de Mino, till wår Generall/ och bedia honom/ att han wille för itt stoor stycke Guld sälia them een Christen/ lill att offra then theras Fetisso/ effter the icke hafwa fått i 3. Månaader någon Fisk.

The weeta lijt wäl det att Syndē blifwer straffade.

Een Fannens Begåran.

Tå the nu hade afflagt siin Begåran hoos Generalen/ och wille icke låta afwijsa sig/ med mindre the fingo een aff oß/ befalte han Constabeln att skiuta med några Stycken på theras Capitaines Cassen eller Huuß/ som bodde ther om-kring/ hwilcket och skedde/ tå togo the Flychten/ effter the blefwo rådde/ att the skulle ock blifwa treffade. Ther på låto the såya theras Fetisso/ att the icke kunne bekomma någon Christen/ och hwad the skulle wiidare giöra: Tå fingo the Swar aff theras Affguda-präst: Att the skulle i then Mangel offra een aff theras egit Folck/ Mann- eller Qwin-kön/ hwilcket the och giorde/ och slachtade een gammal Käring och een ung Dräng/ på

Det war [illegible] på theras Begåran.

Fannen wille lijk wäl hafwa något.

 det the

det the skulle jw giöra honom till-sylleſt/och kaſtade styckennet Siön; Men det hända sig/ att the efter sådant Offer fingo åfwen så liſtet som tillförna/ Ja somtidz mindre. Och faſt än wij kallade det een Wantroo/ Affguderij och Fannens-wärck/ och them afrådde ifrån sådan Styggelſe/ men icke theß mindre trodde the doch/ att theras Fetiſſo det giorde/och them straffade till theß han fingo itt behageligit Offer/ther igenom han bliſwer förſonat.

Sådant Arbeta/så dant Löön

Om theras Rätt och Straff.

THe hålla Hand öfwer theras Konungars Påbudh och Befallningar/ och om een hafwer brutit ther emoot/och förmå icke effter theras Lag plichta och böta/ måſte thenſamme med ſine Wänner rymma Staden eller Landet/ med mindre the willia böta eller uthläggia Böterne för honom; Eller ock bliſwer han bort-ſåld för een Träl: Och bliſwer hans Wän ſom brådzligt är/ med honom gärna Landſlychtige/ på det the aff Konungen icke måge få wiſdare Till-taal för hans ſkull.

Jag troor the hafwa ok många Bröder i bland andre Nationer

Itt ſådant argt och behändigt Folck till att ſtåla/ ſkal man näppeligen någorſtädz finna/ och ehuruwäl måſte parten gå heelt nackne/ſå kunna the doch ſitt Tiufwerij ſå wäl gömma/ att man måſte ſtorligen ſig ther uppå förundra.

Men

Men ingen Mohrer/ hwarcken Mann eller Qwinna/ som boor i een Stad eller By till sammans stiålar ifrån hwar andra något/ efter the troo att theras Jetisso eller Affgudar allestädes äro närwarande/ hwilke strax (som the troor/) skole straffa them/ om the sådant giorde/ så att the warde Lame/ Krumpne/ eller på annat sätt rögde/ så att the komma på Fall. Men een Jremmande/ ehwem han är/ skona the slått inthet. The lämpnade icke heller oß: Ty alt hwad the kunna fåå/ det war aldrig så liftet eller ringa/ (om the måtte komma ther till/) så måste thet föllia med; Och äro the med inthet Straff belagdt/ uthan/ när man beslår them med Tiufwerij/ tracterar man them wäl med obränd Aska/ hwar öfwer the blifwa aff andre Mohrerne bespottade och begabbade/ att the icke hafwa lärd theres Konst bättre.

Det äro åhrliga Tiufwar emoot wore/ som esomoffta st icke skona sijn egen Broder.

Ther kom eengång itt Skipp ifrån Brasilien/ som hade mycket Boomuls-Lärofft eller Cattun till sig handlat/ till oß/ men efter mäst alla woro siuka aff Barne-Mäßlingar/ wille wår General icke hafwa them på Castellet/ eller låta them komma till Landz/ uthan han skickade Barberaren till them. Och hände det sig/ att några Mohrianer kommo på Skippet/ att handla med them/ men egenteligen i thenne Meeningen att stiåla sig något/ efter the wiste att the på Skippet wore mäst siuke. The hade ock så god

Framgång med theras Tiufwerij/ att the snappade till sig Cattun/ wäll på 30. Rijkz-dlr: Men hwad skedde? Alle thesse Mohrer blefwo med samme Mäßlingar/ som aldrig hoos them tillförna bekant war/ bekayade: Och hölla the andra Morianerne then för een fahrlig Siukdom och Spettelska: Therföre måste thesse Tiufwar flyttia öfwer theras Gräntzar uthi een öcken/ till theß the blefwo helbregde igen hwilcket wäl anstod 6. eller 7. Weckor; Hwar tridie Dag bleff them liitet Prowiant tillfördt: Och således fingo the sin rätta Löön för theras Stöld: Therutöfwer sig alle Menniskiorne både stoore och små högeligen förundrade.

Så kan Fannen teckna sina Helgon.

När enom år Orätt skeedt/ det wara sig för een lång eller kort Tiid/ så uppanbarar the det för then öfwersten sammestädes/ hwilcken strax låter Trummare gåå/ och kommer så med sin heela Adel bewäpnad på Platzen/ dijt alt Folcket kommer löpandes/ till at see hwad ther är för Nytt på färde; Och så blifwer Twisten förlijkat eller straffad.

Thesse äro grofwa Hedningar/ lijke wäl straffa the Manndråp så hårdt.

Then som hafwer slagat een ihiäl/ han blifwer deelt i Stycker igen: Men är Dråparen undan/ så stämnas Mohrianerne tillsammans/ ther som Dråpet är skedt/ och tå sättia sig the Förnembste tillsammans/ och uthtömma sina Säckar/ i hwilcka the hafwa Steenar aff allehande slags Färgor/ små Träck

Halm-

Halm-wisker/(hwilket alt är theras Fetisso helgat/) och läggat så på itt Bord/ kallandes the samma till sig/ som the hafwa mißtänckte för Mandräpet/ och stafwa för them på theras Määl några Ord/ hwilcka the Mißtänckte måste säya effter: Men wij kunde samme Orden icke rätt begrijpa; Doch sade wåre Trälor/ att the måste swärja een Eed wid theras Fetisso/ att om the hafwa dräpit thenna Menniskian/ så wille han giöra itt Teckn på them.

När the nu samma Orden hafwa några gånger sagdt/ och förnimma ingen Teckn till hans Skyldigheet/ gifwa the honom itt Gewähr i Handen/ och een Frucht/ som the kalla Kohl/ till att bijta i sönder/ hwilcken gifwer guhl Safft ifrån sig/ samma Safft uthgiuta the på blotta Gewähret/ doppa Fingaren ther uthi/ och giör sig således een Ring ther med om Halsen/ med Eed och Förplichtelse/ att om han hafwer bedrifwit samma Mandräp/ så skal man slå Hufwudet ifrån honom. Men låter sig ingen Teckn effter detta märckia/ så sätta the een Potta med Palm-olia uppå een Eeld/ låta then wäl koka/ talandes några Ord ther öfwer till theras Fetisso/ och sedan sticker then Mißtänckte bara Handen i then sudne Olian/ tagandes een lijten Steen upp uhr Boten/ och läggar then på sijn Tunga; Then som nu på sådant sätt icke brännar sig/ han blifwer frij giorder; Men then som

Huru mächtig är Diefwulen the otrognas Barn.

brännar

bränner sig/ han måste wara skyldig/ och ther han förmår icke bewijsa det/ att then Dråpte hafwer nödigat honom till giöra sådant i Nödwärn/ (hwilcket han likwäl med een stoor Penning-summa måste bota/) så blifwer han uthfördt/ och hugges i stycken/ hwilcka blifwa bort-kastade/ antingen i Watn eller på Marcken. Till sådanne bedrägelige Teckn sättia the sin Troo så fast/ att ingen kan bringa them ther ifrån/ såsom jag några gånger med mine ögon hafwer seedt.

I gemeen/ när een blifwer för något beskylt/ att han skall hafwa giord det eller det; Så warder Fetisso igenom theras Spåmän tillfrågd/ hwad Frucht eller Maat man böör honom tillreeda till een Probeer-maat och Teckn/ om han detta hafwer giord eller ey; Förty blifwer han kranck/ så hålles han för wissa skyldig; Men döör han ther aff/ (som offtast skeer/) så säya the/ Theras Fetisso hafwa märckeligen straffat honom.

I minom Tijd förfälskade the mycket Guldet/ och theras Straff war i Begynnelsen ther före/ några Benda Guldh/ på thet sidstonne tog man alt frå them det the ägade. Och måste jag alt det Guld som wij intog/ probera/ förty i smådt Guldh kan man icke lätt theras Bedrägerij märckia.

Om

Om Matker som wäxa uthu Menniskiones Krop.

HWilcken sig i detta Land Guinea begifwa/ och uppehålla sig här i Castellet St: Joris de Mina, eller nägra Miilar här om kring/ the befinna thet/ att i theras Kroppar (doch hoos Mohrerna mehr än hoos Christna/) wäxa Matkar; Ja när man förbij seglar so kännar man att Huden blijr klädig/ så dañe Matkar sättia sig somtijds på Armerne eller Fötterna/ men i gemeen i thet tiocka Kiött/ först upkastar han een Blemor/ som een eller twå ärter stoor/ men om thenna Ohyra sig icke thärer sielff igenom/ så måste man bruka een Barberar ther till/ som honom (när han är mogen/) uthtager/ och låter see sig som twå hwijta Häär/ fäst-wurne wid Matkers Hufwud/ som the kalla Matkers Skägg/ sombliga Blemor är full med Watn/ och ther effter/ såwäl Afftonen som Morgonen/ måste man honom igenom the twå Häär uthdraga: Sitter han på itt tiock-kiötigt Rum/ så skeer det många gånger/ att man dragar uth honom på een gång: The äro i gemeen een Alln/ ock esomofftast halff-ander Alln långa/ sniö hwijta/ och Jißkalle/ fast än the kom̃a uthur wärma Kiötet; Sombliga äro så smale som een Tråå/ mem somblige som itt Segel-garn; Jw tiockare jw wärrer och förgifftigare äro the. När the komma nedre i Beenen/ slängathe

Det måste gå underlig till.

GVDH han haar många Rijß/ att straffa the Ogudachtige ther medh.

gå the sig offta st om ådrarna och Senerna/ så att man icke kan fåå them aldeles uth/ med mindre man måste slijta them i sönder/ hwilcket sedan förorsaker stoor Swulna/ sampt och mycket Waar och Materia i Beenen/ att Barberaren måste hugga itt Hohl ther uthi/ hwar-igenom många bekommalama Fötter/ och lijda odrägelig Sweda.

Jag hafwer sielff/ then tijd jag ther war/ bekommet 3. stycke aff detta slag/ twenne på thet Högra- och een på thet Wänstra Beenet; Then första bekom jag rätt under Foteballen/ och måste liggia 14. Dagars tijd ther aff/ effter jag icke förmåtte gåå. Then andra bekom jag ofwan på Footen/ hwilcken drog sig in emellan Tåerne/ och läcktes icke uthan med stoor Wärck och Pijna. Then trijdie fick jag på wänstra Footen/ och tå han war een fierdings Alln uthdragen/ brast han aff/ och wände sig up i Beenet/ att thet swulnade mycket/ och jag lågh ther aff 4. Månader siuk/ förty jag måste låta hugga itt stoort Hohl i Beenet/ innan jag kunde blifwa qwitt then Förgifftigheeten/ och skulle een Morian stadigt bära mig.

GUDH han är underlig i sina Gerningar.

Wår Generals Kock hade på eengång mehr än 30. aff thesse förgifftige Mattkar/ som plågade honom een lång tijd/ så att alle Menniskior twiflade om hans Lijff/ Förty när 3. eller 4. förswunno/ så kommo så många i stället igen.

Fast än

Fast än så warda funne/ som här slippa sådanna Gäster/ så äro doch icke många hitte/ som så många bekomma/ som thenna Kocken: Men liktwäl kom han till Hälsan igen/ och bleff effter mig ther i Landet.

Mohrerna läka sig sielfwa/ och när the hafwa uthdragat Matken till itt Fingers längd/ så stympa the honom i sönder/ bestrycka Sååret med Palmolia/ och i stället för Pläster/ bruka the itt slags grön Blad/ och fast the måste them upskära/ så läka the them doch på förrige sättet igen/ och twetta det med Watn/ som är aff Pepper och andra skarpa Krydder tillredt/ ther effter strycka the Palm-olia ther uppå: Och sådant Remedium bruka the till alla öpna Sårr.

Andra Siukdomer/ som Frantzoser/ Freßmer/ Hufwud-wärck och hitzig Feber/ befinna sig och så hoos them/ men effter the bruka aldrig Barberare/ uthan läka sig sielfwa/ så hafwer jag icke kunnat få tweeta något aff theras Secreter; Sombliga säya tewäl mycket om theras serdeels Läkedommar/ men the bestå icke uthan i Orden; Förty så snart the blifwa siuke/ sända the Maat och Dricka till theras Fetisso/ på thet han måtte hielpa them igen. När the hafwa Hufwud-wärck eller Flussar/ så taga the itt hwast Stål/ skiära sig ther med i Stiernan/ på Hakan/ eller eene Armen/ och sättia ther an een Coccors-nött/ som måste draga Bloden uth/ och sådan Nöte-skål

Mohrerna bruka aldrig een Barberare.

är så stoor som itt meddelmåtigt åple. Om åderlåtande hafwa the inthet Förstånd. För Buukwärck hafwer jag seedt/ the bruka några örter med Jord och Watten beblandade/ hwilcket the strycka på Magan; Eller uthsläckia glödande Stääl i Olia eller Palm-wijn/ och dricka thet så hett som the tåhla. Men om inthet dera af detta will hielpa/ så taga the een Hund/ Fåår/ een ung Bock/ eller ock itt paar Hönß/ slachta them/ och kasta thet theras Fetisso till itt Offer på Wägan/ hielpar icke det/ så bereede the sig till att döö/ när the aff theras Spåmän hafwa förnummit/ att thet theras Fetisso så behagar.

En underlig Lekedom.

Om Mohrernas åndalycht och Döö.

När theras åndalycht är förhanden/ så fråga the them Siukom/ hwarföre han will så skilljas ifrån them? Om han hafwer Bräck på Maat och och Dricka/ Hustru/ Barn och Näring/ eller andre Lijffz-medel? Om han wille boo ibland Christna eller Hedningar? När thensamme är affleden/ waska honom reen/ och swepan uthi itt reent Ulle-kläde/ läggan på een Matta/ och sättia under Hufwudet een liiten Trää-stool; Ögnen lempna the honom öpne; Men betäckia doch Ansichtet med något; Lägga Armarna jempte honom uthsträckte/ låta honom esomofftast een halff Dag liggia under blotte Himmel.

O Blindheet öfwer all Blindheet!

Hans

Hans Qwar-lembnade och Effterlefwarskar sittia tå ther hooß; Och begå effter theras sätt mångahanda Apespehl.

Heela Slächten och alle theß Wänner komma tå till att besöka then Döda: Och bestå theras Lijk-Ceremonier uthi inthet annat / än siungande / Klappande / Springande och Dantzande.

Hwar uth innan theras Lijk-Ceremonier består

Esomofftast understå sig några / att gå omkring / och sambla så många Penningar som the kuña kiöpa een Oxe eller Koo före / som the förähra theras Spåman / att han måtte theras Fetisso bidia för honom / det han icke wille wara honom emoot / uthan låtan komma desto snarare i then andra Werlden. När nu een skal blifwa begrafwen / så binda the theß Lijk på itt Brede / och samma Brede läggia the på twenne Morianers Hufwuden / ehuru-wäl ock mitt-under gåå några Morianer som hielpa till att bära / med stoor Roop och Skrij / stundom begynna the ther med hastigt till att löpa och hastigt stanna the igen / intill the komma till Begraffningz-platzen: Theras Qwinfolck löpa rundt om Lijken / hafwandes Elephants- eller Oxe-swantzar i Händerna / att affwäria ifrån the döda Lijk Muggor och Flugor.

När the nu hafwa neder-lagdt Kroppen i Jorden / och betäckt honom med Mull / krypar Qwinfolcken hijt och dijt öfwer Grifften / hwilcken är upreest

 på 4.

på 4. Stålpar/och sättia ther allehanda slagz Huußgerådh som man har brukat i detta Lijfwet/som Pottor/Bäcken/Stoolar/Skofwel och Guldwåg/jempte Maat och Dricka/ som han må kunde bruka/ och lijda ther ingen Nödh. The komma ock effter een lång Tijd och fråga: Om han lijder brist på något? Om det gåår honom nu bättre i Hand än det giorde här i Werlden/ tå han war hooß them.

Effter förrättade Ceremonier/ gåå the först till något Wattn/ ther Qwinfolcken twätta sig/ och gå sedan med the Sörgande heem/till att åta/ dricka och wara glad/ så länge som ther är något igen aff then Dödas Qwarlåtenskap: Förty ingen arfwer något/ hwarcken Hustru eller Barn/ det wari sig Konungen eller gemene Mann/ uthan alt hwad then Döda ägde/ det tagar hans Wänner till sig; Och om han icke hafwer gifwit sina Barn något tå han leffde/ så äro the/ som thes Egendomb taga till sig/ icke skyldige/ att gifwa Hustrun eller Barnen det aldraringaste till theras Vppehälle.

Här arfwer hwarcken Hustru eller Barn effter Mansens Död. Therföre tör the icke giöra sig stoort Bekymmer om Riikedom/för hwilckens skull doch många Christna sättia sijn Stål Fannen i wäld på det the fåår stoor Riikedom för sijna Barn.

För 3. åhr sedan begyntes een stoor Strijd/ i thy att 3. Mijl ifrån wårt Castell regerade een Konung till Camando, som war mycket riik/ och hade een Broder/ som war theßlijkest aff stoore Medel/ ther öfwer han sig mycket yffdes/ och wille snart sagt/ wara Konunges lijke; Och tå Kongen sådant förnam/kallade han

han sine Rådz-Herrar till samrans/ och begerade af them/ the skulle lefwerera honom hans Broder; Men när han sådant förnämde/ tog han sig på Flychten/ till wårt Castelle de Mina, ther han med när General och några Mohriske Konungar accorderade och annehölt/ att the wille honom för sijn Broders Macht förswara och hägna/ uthgaff ock ther före några Skålpund Guld/ med Förplichtelse/ att effter det han war then näste Arfwing till Konungariket/ så wille han effter sijn Broders Död riskeligen wedergälla them det/ som wore honom nu behielpelige till/ at få det i Possession.

Men tå Konungen fick Kundskap om hans Stämplingar/ gaff han detsamma sijna Rådz-Herrar till kenna/ förmålandas them/ at han wille i sijn Lijfftijd sine Land och Rike öfwergifwa sijn Son; Och thenne sijn rebelliske Broder för thess Högmod skuld/ och för det han hade slutit Alliance med andra Konungar emoot honom/ affsktära: Sådant måtte icke hans Rådz-Herrar wara emoot/ effterty theras Lagh gifwer thet med/ att om een Fader sine Barn i sijn Lijfftijd något förähr ar/ så kan man det icke taga ifrå them; Och woro the således med hans Skickelse wäl till Fredz/ och togo Sonen till Konung. Ett åhr ther effter när Faderen dödde/ tänckte then Landzflychtige Brodren/ nu wara rätta Tijden förhandan/ att han

Högmod giör alt orig godt.

att han mitte taga sijn Skantza i acht; Sände therföre nägra Gesandter till Rådz-Herrarne i Camando, påminnandes them/ att the skulle komma honom i hugh/ effter han war then näste Arfwingen till Kongariiket; Men han fick detta till Swar: Att effter han är som een Rebell/ för sin stoora Högmod skull rymbd uthur Landet/ och hafwer giordt Förbund mz andra Konungar/ therföre så hafwer Konungen med god Rätt och Foog förkastat honom/ och förordnat sijn Son i sitt ställe/ hwilcken the allaredo hafwa antagit för sijn Konung/ och tänckia bewijsa honom alt troget Bijstånd. Men wille han wara Konung/ så måste han först täncka ther uppå att fördrifwa honom. Hwilcket han ock sig företog/ och till then ända spenderade nägra Skålpund Guld ther på/ i then Meening/ att hans Förbundz-förwandter skulle undsättia honom med Folck/ hwilcket aff nägre inthet/ och aff nägra liitet skedde: Ty the wiste wål att Camandiske Mohrerne skulle stå troligen theras Konung bij/ therföre kunde han slätt inthet uthrätta; Och måste han sedan taga sig wål till wahra/ att the icke dräpte honom.

Om allehanda slagz såwål Wilde-som Tamme Diwr.

Många Elephanter äre här/ stoora och små/ komma som-

ma somtijdz Castellet Ariam/ (om hwilcket i Begynnelsen är talat/) sånär/ at wij måste drifwa them med Mußqueterna tillbaka igen; och fast än the få 3. eller 4. Kulor i sig/ ändoch falla the inthet/ uthan gå åth Skogz igen/ och dö först 3. eller 4. Daga ther efter. Det är itt hiskeligt Wildiur/ och giör på allahanda slagz Frucht stoor Skada; Han löper och kastar omkul många Trådn/ men Koccors-Nött Trådn måste han låta stå/ och kan icke komma ther till/ förty det är starckt och högt/ och hafwer lika som aff Naturen Trappar/ ther på man kan stija up i then högsta Toppen. Nötterna äro så stoore som 2. Näfwar; Skalen som sitter uthan till omkring/ är så tiock som een Finger/ then the kalla Byte/ ther innan om är itt mächta liuffligit Watn/ som är så mycket hälsosampt till at dricka/ som Byte är till at äta. Thenne Fruchten är frij för Elepanten.

När Mohrerna blifwa warse een Elephant/ och willia skrämma honom tillbaka igen/ tå bläsa the i een liten Elphenbeenz-pijpa/ ther med han löper siin koos. Men willja the hafwa them fast/ så skiuta the them medh theras Assagay-pilar/ ther aff dö the/ ehuruwäl icke strax/ men doch slippar the icke/ uthan the dö: The fånga them ock på sådant sätt/ at the grafwa många och stoora Groper/ och betäckia them med något/ När tå Elephanten kommer

ther på/ så fallar han neder/ och ther-med är han fån-
gen: Huden brukar the till at öfwerdraga många
Saker med; Med Stierten fördrifwa the Muggor
och Flugor; Men Tänderna blifwa omförda i hee-
la Werlden.

Elephantē är stoor och wiiß/ liikwäl blifwer hā beswiket. Så ock/ ꝛc.

Tyger-diwr giör också på Frucht stoor Skade;
Theras Huder blifwa ock mycket förde i Christen-
heeten. Kring wårt Castell och theß District woro
många Hiortar/ Rää-diwr/ wilde Swaner/ Änther/
Turtel-dufwor/ Raphöns/ och elliest mycket affalla-
handa-slagz Foglar. Oxar/ Koar och Fåår äro här
ock mycket. Men det är mächta undersampt/ att
man icke kan fåå aff them någon Miolck; the äro icke
heller feete/ men doch full med ädrer och Kiött.

Om Tyger/diwr/

Koor och Fåår gifwer aldrig Miölck.

Öfwerflödigt Höns och Höckar äro ock ther/ så
at Höcken mänge-gånger nederskiuter/ och tagar e-
nom Brödet uthur Händerne; Och Mohrinnorne/
som hafwa under tijden steckt Fisk till at sälja/ Fi-
sken uhr Fatet eller Calbas/ (som the kalla det/) och
flyga ther med siin kooß. Een Mijl ifrån Castellet
de Mina är een sköön frisk Ström/ uthi hwilken sta-
digt wistas mänge Crocodiiler/ them the kalla Cay-
mon/ hwilcke/ när Soolen skijner heet/ sig wid 6. el-
ler 7. pläga i Sänden opwältra/ och leeka med hwar
andra; Somblige hafwa een Manß-längd/ och
somblige mindre; äro öfwer sig med Fiäl/ så at man
swärli-

Det giöra ock wäl mänga Menniskior hwad Höckerna här giöra.

Om Crocodiiler.

swärligen med skiutande eller huggande/ (om det än skedde med skarpaste Yxa) kan döda eller sära them: Men lijkwäl på thenna Ohrten tillfoga the ingen Menniskia något Ondt/ som the annorstädz giöra: forty det är elliest itt grymt Diwr.

Jag hafwer mångagånger gåådt dijt at bada/ men i förstonne icke wäl troodt them/ intill theß Mohrerna oß försäckrade/ at ther wij icke them något skadade/ skulle the oß alldrig giöra någon Skada; Förty the höllo them för Gudar; Men om wij tillfogade them något Skalckheet/ (sade the/) så måste wij wisserligen döö. Wij satte wäl ingen Troo ther till/ doch giorde the oß inthet/ icke heller wij them. Eengång hände det sig/ at några komma till oß/ som sade/ At tå the wille gåå till Sammay/ och drogo Byssor med sig/ at skiuta Foglar/ och the kommo till thenna Orthen/ sköto the een Crocodijl ihiäl/ hwar öfwer Mohrarna blefwo högdt förtörnade/ men aff Rädd-hoga för oß/ dierffoes icke komma Händer wid them/ uthan hotade/ at alle 6. (så månge war ther i Sällskap/) skulle samma åhret döö/ hwilcket ock på fem skedde/ men then siette bleff lefwandes/ som begabbade theras Wantroo/ at the lijkwäl icke hade fullkommeligen spådt sandt. När wij badade oß/ och stälte oß/ om wij wille gå på them/ så duckade the sig undan i Siön.

Jag troor at Diefwulen förtagar theras Grymheet at styrcka Mohrarna i theras Wantroo.

Sij/ hwad Fañen icke kan giöra/ på them som icke sätte sijn Troo fast till GVdi.

Willhelm Grossens Sohn/ i Graffenhag född/ som sig länge hafwer i Brasilien uppehållet/ förtälde mig i sanning/ at uthi hans Tiid/ några Skippare ther sammastädes wid Stranden i een Kreetz hafwa stådt/ och talad med hwar andre/ huruledes tå een Crocodill oförmodeligen fram kom/ som een aff theras Sällskap tog wid Beenen/ och drog neder i Sön/ hwilken the andra icke kunde det aldraringaste hielpa/ och fingo the ey thet ringeste see aff honom/ mehra än nå got Blodh/ som steeg up igenom Watnet. Han sade ock; Om itt sådant faseligit Diwr jagar effter een/ så skulle man icke jempträtt fram/ uthan såsom i een halff Krookl löpa/ therföre at detta Creaturet med sin stoora Kropp kan icke så hastig wända sig i ränden.

Een Crocodill drager een Menniskia till sig i Sön.

Här finnes ock många Maarkattor/ stoora och små/ hwilcka hafwa på Ryggen uthåth rödt Streeck/ och på Munnen een hwijt Skägg/ så lång och breed som een Finger/ Stierten är smaal och swart; thesse kallas Baart-man/ the äro mycket löylige. Them som hafwa hwijte Fläckior på Näsan/ kalla the Christne Hwit-näsor. Ther är ock itt slag/ som kallas Brunigens/ hwilcke äro gråå/ och låta lära sig/ som Hundar: Såsom och itt annat slag/ som kallas Mollner/ hwilcke äro ock lustige/ i thy the låta afrätta sig/ så att the lära bära Sterten på een Foot/ och med

Om Maarkattor.

och med 3. Fötter löpa effter/ som een Hund/ hafwa Fötter och Näglor liksa såsom een Menniskia; Detta Creaturet är icke större än een heemtamme Katter. ändoch bliffwer itt slag uthur Landskapet Bucht och Calbarien hijt till wärt Castell fördt/ som the kalla Keeß; Men det äro Apiner/ så stoor som een Hund/ thesso äro mächta lustige/ och bliffwa therföre mächta uthföhrde uhr Landet. Men ther äro ittt annor slagz/ther aff the Han äro så ohyske/ at the löpa effter Mortanernes Qwinnor/ och när the stå them emoot/ at the icke få fullborda theras Willja medh them/ så kratzar the them hijskeligen.

Aff detta Kratzande seer man at the haar wäl sijtt giord till förna.

Huru man fångar Ciwet-katter/ är tillförna förmält. Huusen ther the bliffwa förwahrade uthi/ äro lijka een Hönsa-korg. Och när man will taga Däßman ifrån them/ så hållar then eena Mohren Katten fast med een lång Träå-täng igenom Korgen/ och then andre dragar henne med Stierten halffparten igenom Korgen/ och then som är Han/ hafwer ther wid een tunn Huud som een Säck/ hwilcken theras Qwinnor omwända/ och med een Träå-knijff affskrapa Däßman/ som är heelt hwitt som Waar/ och luchtar mycket starck/ Och så göra the om Weckan tree eller fyra gånger; Och the warder wäl acktade och skötte: Om man gifwer them något som är saltt/ så döör the ther aff: The bliffwa spijsade alt med kräßlig

Om Ciwet Katter.

Aff sådan Lort håller somme Qwinnfolck myckit aff.

Maat/som Hönß/ Dufwor/ Gietakiöt och annat sådant/ kokat med Mille.

Om alle-handa små Diwr.

Ther äro ock itt slagz små Diwr/som Ickornen/ hafwa hwijta Swantsar med tunna Fiädrar/ them the så uthbreda/ at the äro till anseendes/ som een Fiederbuske. Summa/ det är omöjeligit/ alle the Diwr beskrijfwa/ som ther äro så många slagz/ at wij/ ja Mohrerna sielfwa/ icke kunna them alla känna. Een mycket stoor swart Fogel/ med guhlt Nääff och Fötter/ som een Örn/ wardt aff wåre fängen/ then Generalen hade länge på Castellet/ i then Meening at förskicka till Holland; Men effter han dödde/ så bleff allenast Näfwet och Fötter dijt sände.

The Mohrerna klänner icke sielff alle Diwr som the hafwa i theras Land.

Om åthskillige slagz Ormar/ som är mächta stoor.

Åthskillige slagz Ormar/ så tiöcke som een Karl/ ock wäl 3. gånger så långa/ finnes här ock i detta Landet. Och hafwer jag mänge gånger med Wehrja/ så ock annat Jern stucket in i Murar/ ther som the hafwa warit remnade i sönder/ och Ormar halff annan Arm länge/ther med uthdragit; ty ther äro många Rätter/ och när Ormen det förmärcker/ så slår han Stierten om them/trycker them ihiäl/ och sedan förtärer them; Och när Rätterne tå wijna/ så kan man förnim̃a/ hwart Ormen sig uppehåller. Många aff wåra hafwa kokat them/ och the små Beenen/ som gåå mitt igenom Kroppen/ häfftat nätt tillhoopa och hafwa så burit them på Hatterna för Hatteband/ effter the äro sniö-hwijta.

Een

Een Corporal och iag gingo engång i wår Ge-
nerals örtegård/ och tå wij os nu hade ther nog seedt
omkring/ och wille gå heemigen/ bleffwo wij warse een
Orm så lång som een Karl/ liggiandes på Marcken.
Tå kallade wij örtegårdz-måstaren till oß/ at förnim-
ma/ huru det stoora Kråket war dijt kommen/ och tå
han swarade sig inthet weeta ther aff/ förmärckte
wij/ at han ännu war lefwande/ hwarföre blottade
iag min Wehrja/ och högg honom Hufwudet aff/
hwilcket iag uptog till at beseе/ och tå sågo wij een Det war Märck-
stoor Kröta i thes Hals/ hwilcken han hade upfluckat/ wärdig.
men icke rätt nederswalgt: Men Kroppen sprang up/
och ringade sig tillsamman/ så at wij wål måste see
oß före/ at wij ey skulle få Skada aff Thy. Thet bleff-
wo engång aff wårt Castell några Timmermån och
Steenhuggare uthsände till Sammay/ till at uprät-
ta ther itt Hunß/ hwilcko gingo med några Mohrer
åth Skogan/ at upsökia bequemligit Wircke till sam-
ma Byaning/ ther the komo på een öfwermåttan stoor
Orm/ så at the förhåpnade sig ther öfwer/ men töf-
wade likwål icke länge/ innan the skötte honom i Huf-
wudet/ så att han ther bleff död liggiandes. När the
nu kommo till honom/ måste Mohrerna upskåran/ Een Orm
och funno itt lefwandes Kijd i thesse Liff/ hwilcket hafwer
Mohrerna ther efter slachtade och förtärde. Men itt lefwan-
Huuden brachta the på Castellet de Mina/ öfwer des Kijd
i sitt Liff.

hwilcket

hwilcket wij oß mycket förundrade; Theßliskest ock/ at Mohrerna uthan Fahra kunde åtha sådan Spiss och blefwo icke ther effter siuke.

Detta är det Listen/ som jag i thenna Tijd/ jag ther war/ hafwer ehrfarit/ och uptäcknat/ uppå det jag icke skulle förgåta the äfwentyr och Farligheeter som jag hafwer i mijn Ungdom ther uthstådt.

Om Castellet St: Joris de Mina.

Detta Castellet ligger i Konungariket Guinea uthi Africa/ fast/ och uppå een Klippa bygdt/ hafwer på then eena Sidan stoore Hafwet; och är samma Bygniug nästan fyrkantig/ men doch liitet längre än breed; Hafwer 4. Battarier: Och när man kommer i Castellet/ är ther itt stoort Rum/ på hwilcket een Kyrckia/ (som nu bruckas till Pack- eller Köpmans-Huuß) stådr.

Igenom Porten/ som är innan-till på then Högra Handen/ gådr man een långt Stycke/ ther man kommer till några Trappor/ som ligge up-före/ ther Constabels Battariet är/ hwilcket på Wänstre Handen ligger i Siön/ och then högra Deelen åth Landet/ på hwilcken ligga stadigt 6. Styckar/ med hwilcka the Skepp som ankomma eller bortfara/ blifwa hälsade eller valedicerade.

Ther

Ther ifrån gåår man genom een lång Gång på itt annan Battarij/ ther Cordigarden ståår/ ther på Muuren hånger een Klocka/ som Soldaterne hwar Tijma måste klempta med/ så många Slag som elliest Klockan slår; ther på ståår ock 6. Stycke. Långs uth på wånstra Handen faller åther een mycket lång Gång till det nya Batteriet/ ther ifrån man för then höga Muuran stull/ icke wildare komma kan/ uthan mit på Gången gåår een Trappe neder/ och ther twert öfwer åro 2. andre Trapper/ igenom hwilcke man på itt annat ny Batterie/ hwilcket rått wid Siön ligger/ komma kan; under samma Battariet (hwilcket år hwalfft/) ligger alt Kruut/ som år i Förråth på Castellet/ förwahrat.

I minom Tijd bleff samma Orth repareret igen/ och tå Mohrerna sampt Trålarne hafwa alt uthburit/ på itt Faat Kruut når/ hwilcket Constabeln med itt Ljus gick till at beſee/ och honom war owitterligit/ at ther war så mycket Kruut uthspillt/ och hånde sig/ at een liten Gnista föll neder i samma Kruut/ som itånde sig/ och strax råckte till Faatet/ så at det gick lööß/ och war heele Hwalfften full med Eeld/ ther Constabel måste töfwa med/ ty ingen Menniſkia kunde komma honom till hielp: Men tå man kom till honom/ lefwde han ån tå liſtet; Tungen war heel

swartnad/ och Huuden drog man ifrån Händer som Handsker/ och något ther effter doo han.

Bleff förthenskull heela Battariet å nyo upbygdt/ och icke mehr ån twå Stycken satte ther på. När man stiger några Trappor högre upp/ kommer man till itt Torn/ i hwilcket Fiskalen/ och öfwer honom Compagni-Mestaren hafwa sijn Boning; Men om man ån een Trappa högre går/ år på then wänstre Handen i Castellet itt Galleri/ uthan till/ men på högra Handen itt wälbygdt Bröstwähra/ när man ther ifrån stiger 3. eller 4. Trappor neder/ kommer man på wänstre Handen till itt Battariet/ på hwilcket 9. Metallen Stycken stå/ det kallas Generals Battariet/ effter han hafwer sijn Wåning ther näst hoos/ igenom hwilcken man kan gå/ och således komma neder på Platzen igen; Men Runden om Natten går icke ther igenom/ uthan samma Wägen till bakars igen:

Tå jag ther war/ bleff för bätter bequemligheet skull/ inrättat een Gång om Rundeelen/ ther Fiskalen hafwer sijn Boning uthi/ och een Klocka ifrån S. Thomas dijt fördh/ och på Muhren uphängd/ lika som på Battariet ther Cordegarden stå år/ hwar Tijma så wäl om Dagen som om Natten ther med klämpta Stunderna. När Runden nu hafwer gådt omkring/ och kommer till det Rumet igen (hwareft

Huf-wud

Hufwud-wachten sidär) till then Portan innan till/ så gar een Windebroo öfwer een Graafw/ som sträcker sig ifrån Constabels Battarie intill Generals/ ifrån hwilcket man kan gå med een smaal Stig till stoora Battariet / som ligger så högd/ at när man står nedre på Marcken/ kan man icke nål see diss upp/ ther hooß är een stoor wijdh Platz / ther hållas Ziwet- eller Oåßmer-katter i stoor Myckenheet / och therföre blifwer detta kallat Katte-ruumet/ ther hooß är äther itt liitet Battarie/ som ligger mycket nedrigt/ och hafwer sitt Nampn aff Frantzoserne/ som först hafwa bygdt det/ effter the hafwa warit the förste/ som hafwa ägt detta Castellet.

Om thet ras Guld-Mijner.

Mig är aff några Mohrer förtällsat/ at Frantzoserna woro ther först ankomne/ några hundrade Mann starck/ them med Wäld at twinga/ at the theras Guld-mijner uppenbara skulle: Och effter Mohrerna frucktade mehra för Styckorne än för sielfwa Manskapet/ tillsade the Frantzoserne det/ twijsandes them een falsk Wäg/ ther han war så smaal/ at näppeligen twå kunde gå till bredd / och när the nu således woro tämlig långt kompne i Marcken / stucko the Eeld på Skogen / både baak och framman för them/ och the som twilla undfly/ slogo the Hufwuden aff. Therföre the andre så som woro i Skantzen gwarre/ effter the hade mist så mycket Folck/ begofwo

sig till bakers åth Franckrijke igen/ och hafwa themsamm i tijden på detta Battariet stått 6. små Jern-Stycker. Bättre up är een Platz/ som tillförna är brukat till Kyrckiogård.

När man kommer förbenämbde Stijg tillbaka igen/ gåår man igenom then ytterste Porten/ ther een Windbroo ligger öfwer een Graaf w/ som är mitt uthi åthskildh/ så at then eena Hälfften är full med Salt-watten/ och then andra hafwar friskt Waten/ i hwilcke Gläß och Anckor äro till Generals Behooff.

Tå nu Frantzoserna (som ofwan förmält är/) thenne Platz quitteerat/ hafwa några Portugiser/ som med theras Konungs Förlooff/ hafwa sig föresatt/ at upsökia fremmande Land/ detta Rum funnit; Och säyes/ at een fornehm rijk Ancka i Spanien hafwer låtit först upbyggia detta Castellet/ och nämpt det Mina/ effter Guld-Minen ther är/ och St. Joris/ effter een Kyrckia/ som skall hafwa stått uthföre detta Ruumet/ hwilcken hafwer hett St. Joris/ och är sedan nederrijfwen/ och bygdt i Castellet/ och ther aff kallas nu det Castellet St. Joris de Mina.

Detta mycket starcka/ och på een Klippa fastbygde Slott/ ther om the två ofwanberörde Graafwer äro i hårda Halleberget inhuggne/ och nu är uthi Holländarens Wäld/ hafwa the för 9. åhr sedan med Macht ifrån the Portugieske tagit. Det måste

jagbe-

jag bekenna/ at wij/ som woro Lutherske/ leede för Religionen aldrig något Tilltahl/ oanseedt at Calviniske Prästerna wäl wiste/ at wij hade icke theras Religion/ uthan Generalen förundt oß/ at wij om Söndagen mätte komma i deß Huuß på stoora Saalen tillsamman/ som heelt omkring beprydt med Pijkar/ Mußqueter och slijke Gewähr/ war förthenskull een Rustkammar lijkare än een Kyrckia/ ther höllo wij wär Gudztienst med Bediande/ Läsande och siungande/ effter som wij det kunde: Och war det/ at wij icke kunde få i the 5. ähr wär HERRAS JESV Christi Nattward/ wärt som Lutheraner woro/ största Beswär/ förty wij wille icke anamma det aff then reformerade Prästen. Men elliest blefwo wij wäl accommoderade/ ty wij hade hwar Månad wär richtige Betallning/ jempte Maat och Dricka/ (effter Landzens Maneer/) det aldrabasta. Och hafwer jag i the 5 ähr tient 2 ähr för een gemeen Soldat/ och sedan 3. ähr under Adels-fahnen/ och bruckte ther hoß mijn Konst/ hwad jag hafwer lärdt/ så mycket som Tijden och Lägenheeten wille medgifwa.

När man aff detta Castellet de Mina will reesa/ skal man weeta at twert öfwer på itt högt Berg/ som kallas St. Jagers-berg/ ligger een wälbefästad Skantz/ hwilcken stadigt är besatt icke mehr än med 15. St: Jagers-berg.

 eller

eller 16. Mann/ then Holländaren hafwa upträtat/ och ther med först Castell de Mina betwingat; uthan det hade warit omögeligt at intagit det/ och när man will reesa här ifrån och dijt/ måste man fahra med een Cano öfwer een Ström/ som faller uhr Sion; Och kommar aldrig någon Fremmande i samma Skantz/ som icke är antingen i Tienst/ eller ock ellest wäl bekandt på Castellet de Mine.

Anno 1645. then 15. Januarii begaff iag mig på Skippet Harlem benämbdt/ at fara een gång i mit kåre Fädernes Land igen/ Skippet war 200. Läster stoort/ och hade 26. Stycken; Skipparen han heeter Simon Hum/ uthi Segellation een mycket förständig Mann. 1700. Skålpund Guld/ och några hundrade Elephantz-tänder hade wij ther uppå/ som wij förde till Hålland. Tå wij nu alle woro färdige/ och gången till Skips/ seglade wij i JESV Namp till then Ön St: Thomæ/ som ligger 150. Mill ifrån wårt Castell. Dijt hinte wij 19. Dagar/ ther kastade wij Anckar/ och satte oß till Landz/ at inlefwerera the Breeff/ som wij hade till them.

1700. Skålpund Guld på uti Skipp.

Thenne Ön är 30. Mill lång/ ligger mitt under Solennes Lopp/ therföre är ther ock förskreckeligen hett och mycket osund; Och wij på wårt Skipp i klara Soolskijnet tyckte lijka som Landet hade warit betäckt

Thenne Ön är mycket ohälsosampt

täckt medh een Skyy / therföre wår Skippare och Båtzmån/ som hade warit i Ostindien / sade sig aldrig hafwa funnit een sådan ohälsosam Orth/ och therföre desto mehr/ när sådan förgifftig Dimba faller på Jorden/ och Soolen slijner ther starckt uppå/ så dragar han Förgifften up som een Röök aff Eelden/ ther aff Menniskiorna bliffwa mycket krancke/ så at Portugiserna i Begynnelsen icke alleståddes kunde graffwa i Jorden/ för then starcka och stränga Lufften skull/ som så upstijger/ at fast alle som ther hafwa arbetet/ dödde. Ja the som hafwar (tå Portugieserna först kommo dijt/) icke mehr ån enn Natt wijstas på Landet/ han är blefwen dödelig siuk.

Det är ån icke 3. åhr/ at Holländerna hafwa thenna ön aff Portugisarna tagit. Castellet är tämligen fast; Staden war affbränd; Vthan för Staden hafwa städt några Kyrckior/ som Holländerna hafwa giordt till Spittaler.

Förty tå Portugiserne sågo/ at Holländaren hade så stoor Progreß i theras Actioner/ och det nu stodo ther uppå/ at det skulle gälla them/ kastade the Eld i Staden/ och reterade sig på Slottet/ther på the wäll hade kunnat sig defenderat/ men the quitterade det strax/ och begofwo sig up i Landet/ aviserandes theras Konung/ hwad ther war passerat: Men

Holländ-

Hollándarna fingo och weeta hwad ther wanckade/ ty i fåå Månader behöllo the aff 300. Mann näppeligen 30. Ja tå lag war ther/ war Folcket så siukt/ at Skildtwachten måste sittia på een Bänck; Och när een Officerar kom gående/ stod han up/ men war han förbij/ satte han sig igen. Om Dagen brukade the halff Pickar/ men om Natten Mußqueter.

Een Sergant på Castellet de Mina/ bleff för wisse Orsaker skull till thenna Öön St: Thomæ sänd: Han war ifrån Nye-Marck-Brandenborg/ wid Nampn Philip/ war een wacker wälförsökt Soldat/ therföre fick han ock snart een Capitains-Platz på samma öön: Thensamme war mycket hård emoot gemeene Soldater/ men i serdeels emoot een/ then han mächta hatade/ gick honom offta efter/ på det han skulle finna honom sofwande på Skildwachten/ eller betreffa honom ellest på något annat otillbörligit; Det hende sig eengång/ at han änteligen wille fresta honom/ och kom om Nattetijden tå han stod Skildwacht/ han ropte/ som brukeligit är/ men Capitainen wille icke swara/ ey heller stå stilla/ uthan wille sig med Wäld tränga in på honom/ tå kunne Skildwachten icke annat/ uthan brände löös på honom/ och sköt honom så/ at han strax dödde. Soldaten skedde ingen ting therföre: Han wille gerne med oß

Sådan Arbeet/ hån Göön.

ther i-

ther ifrån/ men han fick inthet Loff. Somblige wo-
ro ther lijkare Döde än lefwandes Menniskior.

Ther wäxar mycken och mångahanda Frucht/
ock itt slagz Wijndrufwor/ som på Castellet de Mi-
na icke wille fort. Theslijkest allehanda Booskap
och friskt Watn/ thermed wij wårt Skepp/ och jag
mig/ ock een aff mijne Cammerater (som war siuck/
och icke förmåtta komma till Landz/) wäl försågo.
The handlade mycket med oß igenom Silfwermynt/
som jag icke hade seedt i een lång tijd bort åth. The
hade ock Guldsmeder ibland sig/ ty een aff them kiöp-
te aff mig mijn Wärcktyg. Mycket Socker/ som war
heelt bruunt/ wäxar ther; blifwer ock ther samme-
städes mahlt/ och thådan uthfördt; Ty samma bru
ne Thomæ-Socker är på alle Orther wäl bekandt.

Det hade jag icke seed i een långan Tijd.

Så itt ohälsosamt Landt gifwer så een sööt och hälsosamm. Frucht.

Then 29. Januarij reeste wij ifrån detta ohälso-
samma Landet/ och seglade till Brasilien/ som är 600.
Mijl ther ifrån belägit. Och här emellan skall wa-
ra itt Land/ wid Nampn Gyllande öön. Förty det
hafwer sig eengång tilldragit/ at een Karl på itt
Skipp förwärckade sitt Lijff/ för then skedde Förbön
aff sine Camerater/ at han måtte sättias på thenna
öön i Ballingskap. Tå han ther effteråth eengång
oförmådandes såg itt Skipp i Siön/ drog han sijn
Skiorta aff sig/ och gaff ther-med allehanda Teckn/

Om then Gyllande öön.

att the på Skippet kunde nogsampt förmärcka / at ther måste waracen eller några Menniskior / seglade förthenskull dijt / och togo honom till sig på Skippet; Tå han nu bleff tillfrågat om all Ting / så ock om samma Landz Arth och Egenskap / tog han fram sine två Säckar / som han hade hafft med sig / hwilcke han hade upfylt med bare Guld. Skipparen hafwer thenna Ön wäl anmärckt och beskrifwet / i then Meening / när han kommo med Lycka och wäl-behållan Reesa i Engeland / tänckte han sådant med thenna Persohnen och the Säckar Guld uppenbara och betyga; Om hans Principaler wille låta tå dijt een Segellation anställa / so wille han och then andre Karlen / sig gärna låta ther till bruka; Hwilcket ock så skedde / men kunde doch icke finna then samma Ön igen; Ther aff the nogsampt kunde afftaga / att hon måste flyta på Wattnet aff och till / hwart hon blifwer drifwen. Måste altså medh oförrättade Saaker draga heem igen.

2. Säckar full med Guld.

Thenna Ön flyter i Siön.

Then 2. Februarii fingo wij see Brasilien / och tå thet leed moot Afftonen / kastade wij Anckar / men then andra Morgon lyfte wij det igen / och seglade til Staden Resifft. Wij sågom för oss i Siön itt Castell på itt Halleberg liggiandes / och på then andra Sijdan itt annat Teckn / emellan hwilcket wij

måste

måste insegla; Men wij tordes lijkwäl inthet wägat/ therföre kastade wij äther wåra Anckar/ intill theß wij fingo några för Penningar/som ware ther till bestälte/ som införde oß/ ty elliest (när man wille förspara thenna Bekostning/) räckar man offta i stoor Fahra och Skada. På förbemälte Stö-Castell kommer aldrig een fremmad Menniskia/ uthan the som äro Eedsworne ther på. Prowiant blifwer them tillfördh på sma Fahrkästar. Ther är ock een Förstadh eller Mallm/ som ock rundt-om beflutin/ therföre kunde man tillförna icke komma dijt uthan små Fahrkästar. Men nu hafwer Hans Förstl: Nåde Hr: Moritz aff Nassow/ een ståtilig Trägård i samma Förstaden låtit anlägga/ och öfwer samma Watn slå een mächta Steen-brygga; och hwilcken som wille gå ther öfwer/måste therföre Tull så mycket som een halff Öre gifwa. Och effter Staden är mycket Folckrijk/ så drager det een stoor Summa: Och kallas samma Förstaden Anthonivas. In- och uthom Staden Resifft skal wara öfwer 120. Socker-qwarnar/ och i hwar Qwarn 2. eller 300. Persohner/ som måst-parten äre Moriska Träälor/ hwilcka förratta fast Hästa-Arbeete. Jag tordes icke gå dijt at besee them/ förty theras Qwinfolcks Okyskheet är så stoor/ at the tillbiuda sig med all macht/ det man skal effterkomma theras Willja. Twå Bätzmän

Fast wid 36000. Meñiskior arbeeter här i Sockerqwarn

öfwermättan okysk Qwinfolk.

 affwärt

aff wort Skipp / som hade fyllat sig med Brännewijn / komm med sådan förbannade Skiöckar tillsammans man / och blefwo beträffade aff theras Mån / hwilcke slogom Hufwuden aff them : Hade the blifwit på Skippet qwarre / så hade the icke räkat i sådan Olycka.

Sij hwad Fylleri kan göra.

Wij woro 10. Dagar ther på Landet / och hade mycket Socker fördt i wårt Skipp / ther till the trogen Hielp och Bilstånd oß bewijste. Wij upfyllte wåra Kiärill med färsk Watn ; Och effter wij fingo weeta / att 10. Mijl ifrån oß / wid röda Landet / 9. Skipp / som ock ärnade sig till Holland / wentade på oß / seglade wij i Budz Nampn fort / och kom then andra Dagen till them / hwar öfwer wij storligen gläddes med hwar andra. Wij försågo oß ther med allehanda Förfriskning till thenna långa Reesan. Besöckte ock några Socker-Herrar / som sig sammastädes uppehöll / hwilcke oß mycket godt bewijste. Låta oß ock see 16. stycke wilde Mohrar / som the kalla Daboyer / the skal wara wål 300. starck / och hafwa ingen wist Rum / uthan dragar i serdeels Partij på åthskilligt Ruum i Landet omkring / och hafwa theras Qwinnor hooß sig. När the äro Hafwande / och Födelsens Sweda kommer på them / så trampa the them esomofftast / när det Hårdt gådr till /) på Magen / at Barnet måste så skillias från them ; sedan trycka the af-

Wilde Mohrar.

Icke måste man så omgås med wåra Qwinnor.

the åfwan Hufwudet breed/ therföre tyckas the alla/ liika som ther wore hugget något bort uthaff theras Hufwuder. Theras öhron/ Näser och Läppar äro långt upskurne/ samma med allehanda Prydelse behängde; the uthseer therföre mycket hiskeliga. Brukninge Gewähr/ uthan Pilar/ som the weeta med sådanne Behandigheet till at kasta/ at man måste högeligen sig förundre ther uppå/ huru noga the kunna treffa hwad the willa. Itt underlig prydning.

Then 1. Martij Styl: Nov: åro wij åther gångne till Skipz igen/ tå wårt Skipp Harlem 130. Personer. The andra 9. serdeels med sine egne Namyn (theraff jag 2. hafwer förgåttit/) woro Swarta Örnen/ Seelandh/ Gyllende Leitonet/ Enckhuisen/ Princessin/ Skippet Horn och Roterdam. Then Swarte örnen/ som war det mindsta/ bleff uthwaldt till Ammiral öfwer oß. Thesse alle och the andre 2. woro lastade med Socker och Brasilien Träå.

Tå wij nu 18. Wekors tijd icke hade seedt Land/ kommo wij till een Siö/ som kallas Stoor Siön/ full med Såaff/ hwilcket lijkwål hade små Pärun liika som Hyllepärun/ aff hwilcka Skipparen togo många/ och förde them hijt till Landz/ förty the brukas emoot Steen-sweda. På detta Faarwatn gick thet långt sampt till/ ty wij kunde näppeligen i fyra Dagar

slippa ther ifrån. Men uthi thenna lilla-kommo wij uthi een större Nödh/ emadan oß öfwer föll een så stoor Oimba/ at det eena Skippet icke kunde see det andra: Och effter wij oß befruchtade/ at eena Skippet måtte löpa emoot det andre/ hwar igenom wål kunde gåå begge twå i Grund/ therföre slötho wij månge gångor med Mußqueter/ at then eena kunda förnimma hwar then andre war/ och at wij icke heller blefwo förskingrade/ och kommo så Röfware i Händer/ somesomoftast skeer.

Tå det war förbij/ seglade wij i Gudz-nampn wijdare fort/ och fingo i nijonde Weckan Engeland i Sicktet/ hwilkröfwer wij allesammans blefwo Hierteligen glade. Och effter wår Prowiandt måste-parten förthärd/ hade wij gärna begifwet oß till Landz/ men effter Windeu war oß emoot/ måste wij lavera/ och hafwa Tålamod/ intill wij ändteligen then 4. Junij/ Anno 1645. i Texel/ (thedan wij ock för 5. åhr affseglade) igenom Gudz Näde/ lyckeligen ock med god Hälsa igen ankomno.

För samma GUDZ nådiga Beskydd och Beskärm/ kan jag icke i all mijn Lijffz-tijd mijn HERRE GUDH nogsampt Tack säya/ Bediandes Honom hierteligen/ Han wille här effter åth mig nådeligen emoot alla mijna Fiender/ såsom Han mig tillförne ibland the wilde Menniskior så mildeligen hafwer giordt/ bewahra/ intill Han på det ussla Lijfwet/ när mijn Stund kommer/ giör een salig

ENDA.

-1390-

J674
H 489 w